

Tio år av elevers röster

Skolenkäten 2010–2020

 Skolinspektionen

Innehåll

Inledning	3
Om rapporten	3
Skolenkäten – ett viktigt underlag i vår granskning	4
Stabila resultat över tid, men några förändringar har skett	5
Sammanfattning av resultaten över tio år	6
Trygghet och studiero	6
Stimulans och utmaningar	6
Hjälp och stöd	7
Bedömning	7
Rektors ledarskap	7
Resultat över tio år	8
Trygghet och studiero	8
Den upplevda tryggheten är god, men har försämrats något	8
Lärarna har en positiv bild av elevernas trygghet	9
Även vårdnadshavarna har en positiv bild av elevernas trygghet	10
Små förändringar över tid avseende studiero	11
Mer än var tredje elev i årskurs nio har inte studiero	11
Studieron oförändrad enligt lärarna	12
Försämrade studiero enligt vårdnadshavarna	14
Stimulans och utmaningar	15
Många äldre elever uppfattar inte skolarbetet som intressant	15
De flesta vårdnadshavare tycker att skolan är en stimulerande miljö	16
Oförändrad tillgång till utmaningar i skolarbetet	17
Hjälp och stöd	20
De flesta elever upplever att de får den hjälp de behöver i skolan	20
Särskilt stöd	23
Särskilt stöd ges inom den ordinarie undervisningen i större utsträckning	23
Trots en positiv utveckling tycker många vårdnadshavare att det särskilda stödet är otillräckligt	24
Bedömning och betygsättning	24
De flesta elever tror sig kunna nå kunskapskraven	24
Allt tydligare för lärare hur bedömningar ska gå till	26
Det pedagogiska ledarskapet	28
Allt fler anser att rektor har kunskap om och tar ansvar för skolan	28
Metodbeskrivning	31

Inledning

Sedan Skolenkäten genomfördes för första gången 2010 och resultaten började användas i Skolinspektionens tillsyn av skolor har den utgjort en viktig del av myndighetens behovsstyrda inspektion och de underlag som våra inspektörer har med sig både inför och under inspektion.

Genom Skolenkäten får vi viktig kunskap om hur eleverna har det i en skola, information som är svår att samla in på andra sätt, som när vi tar del av skolors resultat, betyg eller annan dokumentation. Även lärare och vårdnadshavare ges genom Skolenkäten möjlighet att ge sin bild av hur en skolverksamhet fungerar, vilket genom olika perspektiv ger oss en bredare bild av skolan.

Skolinspektionen utför sin inspektion utifrån en behovsanalys för att säkerställa att vi granskar de skolor där det finns behov av vår närvaro. De senaste 10 åren har vi utfört ett omfattande granskningsarbete där Skolenkäten varit en viktig grund, inte minst i valet av vilken skola eller huvudman vi ska granska men även om vad och hur granskningen ska ske. Vi har sedan 2015 genom vår tillsyn haft hög närvaro i skolor där vi bedömt det finns hög risk att elever inte får en utbildning som lever upp till skollagens krav, en bedömning som gjorts bland annat med vägledning från enkäten. Vi har under perioden också gjort många andra inspektionsinsatser, bland annat 130 tematiska kvalitetsgranskningar om olika ämnen.

Skolenkäten är inte bara ett värdefullt verktyg för Skolinspektionen för att följa och få underlag om områden som vi har i uppdrag att granska, resultaten används även av till exempel huvudmän och skolor i sitt lokala utvecklingsarbete. Skolor och huvudmän får genom sina resultat ett användbart underlag för jämförelser och dialog såväl inom som mellan huvudmän och skolor. Resultaten används även av andra myndigheter och av olika organisationer inom framför allt skolområdet. Skolinspektionens bild är att Skolenkäten, utöver det stora bidrag den ger i Skolinspektionens kvalitetsgranskning och tillsyn, även gör nytta och leder till skolutveckling och fördjupad kunskap om skolan såväl lokalt som nationellt.

Den kunskap Skolenkäten bidrar med har också varit värdefull inte minst i den pågående skoldiskussionen under dessa tio år – den svenska skolan har ofta uppmärksamats och diskuterats i samhällsdebatten. Frågor som varit aktuella har bland annat gällt skolans likvärdighet, elevers kunskapsresultat, trygghet och studiero i skolan, undervisningens kvalitet och lärares arbete. Dessa är ämnen som direkt eller indirekt återfinns i de frågeområden Skolenkäten fokuserar på och där Skolinspektionen ofta kan bidra med kunskap från enkäten eller sin granskning.

I den här rapporten kommer vi att presentera resultatet över tid för några områden – trygghet, studiero, stöd, stimulans och pedagogiskt ledarskap. Granskningsfält som är helt avgörande för att svensk skola ska fungera som den är tänkt att göra. Elevers, lärares och vårdnadshavares röster om sin skola är ett viktigt verktyg för att säkerställa om skolan lever upp till en skola med plats för alla elever oavsett förutsättningar och bakgrund. En skola där det finns möjlighet för alla att utvecklas så långt som möjligt och en skola där alla elever känner sig trygga.

Om rapporten

I denna rapport fokuserar vi på resultat från Skolenkäten under tidsperioden 2010-2020. Vi redogör som tidigare nämnts för utvecklingen över tid för Skolenkätens hörnstenar; de frågor som rör trygghet och studiero, stimulans och utmaningar, hjälp och stöd, bedömning samt pedagogiskt ledarskap. Dessa områden kan antas ha särskild betydelse för elevers skolgång och är centrala i Skolinspektionens granskningar av skolor.

De bilder vi presenterar baseras på resultat från de totalt 20 gånger Skolenkäten har genomförts sedan starten 2010. Enkäten har besvarats på en delmängd skolor en gång per termin, sammanlagt har samtliga Sveriges skolor deltagit under respektive tvåårsperiod. Sedan starten har Skolinspektionen samlat in

närmare 2,5 miljoner enkätsvar (980 000 svar från elever, 340 000 svar från lärare och 1 200 000 svar från föräldrar).

Rapporten utgår främst från elevernas resultat, men i vissa fall jämförs dessa även med svar från lärare¹ och vårdnadshavare². De tidsserier som redovisas går så långt tillbaka som det är möjligt, i vissa fall ända till 2010. Revideringar under åren av målgrupper och enkäter, där nya frågor tillkommit eller fått ändrad innebörd, gör det inte möjligt att följa alla frågor från 2010.

Värt att notera är att vi i rapporten tar upp resultat fram till och med tidig vår 2020, det vill säga innan Covid-19-pandemins genomslag i samhället och skolan och innan införandet av distansundervisning för äldre elever. I något fall nämns dock preliminära resultat från Skolenkäten vårterminen 2021.

Resultatet i sin helhet finns att ta del av skola för skola på myndighetens webbplats. Antalet svar och genomsnittlig svarsfrekvens per respondentgrupp redovisas i slutet av rapporten. Rapportskribenter har varit Cecilia Ledberg Buhlin, Malin Karikoski och Per Gillström, Skolinspektionen.

Skolenkäten – ett viktigt underlag i vår granskning

Skolinspektionen har i uppdrag att granska skolors huvudmän och deras verksamhet och genom detta verka för att alla barn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ska bidra till goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande samt bidra till förbättrade kunskapsresultat för eleverna. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten också främja en stärkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor.

Skolinspektionen genomför Skolenkäten med alla skolor som en del av våra granskningar. Enkäten riktas till elever, pedagogisk personal och vårdnadshavare. Undersökningen är en totalundersökning så till vida att enkäten riktas till samtliga elever i årskurs fem, nio och gymnasiets år två samt all pedagogisk personal (benämnda som lärare i rapporten) i grund- och gymnasieskola.³ Enkäten riktas även till samtliga elevers vårdnadshavare i förskoleklass, grundsärskola och grundskola.⁴

Genom Skolenkäten beaktar vi barns rätt att höras i de frågor som rör dem själva.⁵ I de skolor där elevers svar inte ingår, det rör bland annat skolor med elever upp till och med årskurs fyra, grundsärskolan samt mindre skolor, är föräldrarnas röster särskilt viktiga då de även representerar elevers röster.⁶

Skolenkäten ger oss viktiga bilder av läget i svenska skolor. Syftet med enkäten är att få kunskap om upplevelser och uppfattningar bland elever lärare och vårdnadshavare på en skola. Enkätens frågor utgår från de områden som Skolinspektionen granskar med särskilt fokus på sådant som kan vara svårt att få grepp om via andra källor, till exempel om eleverna känner sig trygga i sin skola och om de har studiero. Tillsammans med annan information om skolan utgör dessa viktiga underlag för inspektionens tillsyn och kvalitetsgranskning.

¹ I rapporten avser "lärare" all pedagogisk personal.

² Svaren från vårdnadshavare bör beaktas med försiktighet vid tolkning av resultaten, bland annat på grund av ett större bortfall. Läs mer på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se/skolenkaten.

³ Under en tvåårsperiod deltar samtliga Sveriges skolor.

⁴ Skolenkäten har totalt genomförts 20 gånger sedan starten 2010. Sedan dess har Skolinspektionen samlat in närmare 2,5 miljoner enkätsvar (980 000 svar från elever, 340 000 svar från lärare och 1 200 000 svar från föräldrar).

⁵ I Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter som 2020 blev svensk lag står i artikel 12 att "Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad". Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

⁶ Bland vårdnadshavare har vi inte samma höga svarsfrekvens som bland elever och pedagogisk personal. Det innebär att man vid tolkningen av vårdnadshavarnas resultat måste vara mer försiktig, men om 20 föräldrar i en skola med 100 elever uppger att deras barn inte känner sig trygga i skolan är det ändå en viktig risksignal – oavsett om de 20 är representativa för skolans samtliga vårdnadshavare eller inte.

Skolenkäten är också en väsentlig del av myndighetens risk- och väsentlighetsanalys, vars syfte är att identifiera de skolenheter med störst risk för att elever inte får en utbildning som lever upp till skollagens krav och där Skolinspektionens närvaro bidrar till att kvaliteten säkerställs i enlighet med skolförfattningarna. Skolinspektionen arbetar aktivt med en situationsanpassad inspektion och att en skola ska få den form av granskning som är mest ändamålsenlig och effektiv för en god skolutveckling.

Tillsyn genomförs på de skolor där det finns störst risk att elever inte får en utbildning som lever upp till skollagens krav. Syftet med tillsynen är att kontrollera att skolan och huvudmannen arbetar utifrån de planer som tillståndet bygger på – att skolor lever upp till de krav som ställs i skolförfattningarna. Med vägledning från bland annat Skolenkäten kan vi urskilja skolor med hög risk för brister.

Kvalitetsgranskning genomförs utifrån syftet att bidra till att höja kvaliteten inom utbildningen. Även kvalitetsgranskning utgår från de lagar och regler som gäller för den granskade verksamheten, men till skillnad från tillsyn så gäller att det utöver lagens krav även finns tydliga kvalitetskriterier framtagna. Även inom kvalitetsgranskning utgör Skolenkäten ett viktigt underlag.

Skolenkäten kan också utgöra underlag i tematiska kvalitetsgranskningar om olika specifika områden, som även de utgår från en behovsanalys. Här har enkäten stor betydelse när vi ska hitta rätt skolor och rätt ämnen att granska.

Stabila resultat över tid, men några förändringar har skett

Skolenkäten har genomförts sedan 2010. I den här rapporten sammanfattar vi utvecklingen över tid⁷ för centrala områden som Skolinspektionen granskar – frågor som rör trygghet och studiero, stimulans och utmaningar, hjälp och stöd, bedömning och pedagogiskt ledarskap.

När vi ser tillbaka på Skolenkätens resultat sedan 2010 kan vi konstatera att mycket är stabilt över tid – det är relativt små förändringar som har skett i elevers, lärares och vårdnadshavares svar. Ett tydligt mönster är att under hela tidsperioden är elevernas svar övervägande positiva och att lärarnas svar överlag är ännu mer positiva än elevernas. För många skolor visar Skolenkäten på att det sker ett gott arbete på skolan som ger eleverna goda förutsättningar för trivsel, lärande och utveckling. Det finns dock variation mellan såväl huvudmän och skolor som inom skolor. Även om flertalet av skolorna får övervägande positiva svar så finns det skolor där elever, lärare och vårdnadshavare ger en annan, mer negativ, bild.

En viktig förutsättning för elevers lärande och utveckling är att omges av trygghet och studiero. Enligt Skolenkäten upplever flertalet elever att de känner sig trygga i skolan, vilket är positivt. Men, vi ser att den upplevda tryggheten över tid har utvecklats, visserligen svag, men dock negativ riktning. Elevernas upplevelse av studiero har inte förändrats nämnvärt över tid. Vårt att notera är dock att även om elevernas upplevelse av studiero ligger på en relativt hög nivå så är det ändå, antalsmässigt, många elever som inte ges studiero i den omfattning som är önskvärd. Vi ser i Skolenkäten också att allt fler av lärarna uppger att de får lägga en stor del av undervisningstiden på att upprätta ordningen i klassrummet. Givet de höga mål vi har för allas rätt till studiero är det bekymmersamt.⁸

Sammantaget ser Skolinspektionen det därför som mycket viktigt att fortsatt granska elevers upplevda trygghet och studiero, särskilt på skolor där vi bland annat med stöd av Skolenkäten bedömer att det finns

⁷ Eftersom frågor reviderats eller lagts till under åren, kan inte alla jämförelser gå tillbaka till 2010. I några fall sker även jämförelsen med den tidpunkt där det finns en tydlig brytpunkt i utvecklingen.

⁸ Preliminära resultat från Skolenkätens vårterminen 2021 visar att elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 svarar mer positivt på de frågor som rör studiero än under tidigare år. Detta kan sannolikt sättas i samband med införandet av distansundervisning för äldre elever under Covid-19-pandemin.

stora risker för brister. För att sprida kunskap från våra granskningar har vi till exempel gjort en tematisk analys från vår granskning av närmare 400 grund- och gymnasieskolors arbete med trygghet och studiero⁹

När det gäller lärarnas svar ser vi att allt fler lärare över tid har fått en positiv bild av rektors pedagogiska ledarskap. Ett ökande antal lärare anser också att det är tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat ska gå till. Detta är en glädjande utveckling. Skolenkäten kan inte ensamt svara på vad som ligger bakom lärares mer positiva svar inom dessa områden. En reflektion är emellertid att dessa frågor, inte minst rektors ledarskap, har fått allt större uppmärksamhet under de gångna åren. Medvetenheten om vikten av ett sammanhållet arbete och en gemensam syn på skolans utveckling har ökat, inte minst genom olika stöd- och utbildningsinsatser.

Skolinspektionen har länge belyst rektors viktiga funktion för att driva ett sammanhållet utvecklingsarbete och stödja kollegial samverkan, vi har även belyst hur hög rektorsomsättning kan påverka en skolverksamhet. Samtidigt som lärarna alltså blivit mer positiva ser vi i vår granskning fortsatt skolor med svagheter i rektors ledarskap, även inom detta område är det därför viktigt att fortsatt granska skolors arbete och särskilt dem med hög risk för svagt arbete.

Sammanfattning av resultaten över tio år

Trygghet och studiero

- Lärare och vårdnadshavare har en positiv bild av elevernas upplevelse av trygghet i skolan och de flesta elever svarar också att de känner sig trygga. År 2020 uppgav åtta av tio i åk 9 att de kände sig trygga och nio av tio i åk 5 och år 2. Förändringen över tid har emellertid gått i negativ riktning och särskilt gäller detta åk 9 där andelen trygga elever minskade från 89 till 79 procent mellan 2010 och 2020.
- I årskurs fem och årskurs nio är det allt färre elever som uppfattar att de vuxna reagerar om någon elev blir kränkt. Våren 2012 var det till exempel 70 procent av eleverna i årskurs 9 som uppgav att de vuxna reagerar vilket ska jämföras med 62 procent våren 2020.
- Även om det fortsatt är nio av tio grund- respektive gymnasielärare som instämmer i att eleverna på skolan känner sig trygga, har osäkerheten blivit större då andelen som instämmer *helt och hållet* har minskat med tio procentenheter mellan 2014 och 2020.
- Allt fler av lärarna uppger att de får lägga en stor del av undervisningstiden på att upprätta ordningen i klassrummet, något som särskilt gäller grundskolan. En av tre grundskolelärare uppgav 2020 att en stor del av undervisningstiden gick till att upprätthålla ordningen i klassrummet, mot tidigare en av fyra 2012. Detta till trots har den upplevda studieron bland elever inte förändrats mycket över tid. (Preliminära resultat från Skolenkäten VT 2021 visar en förbättrad studiero bland äldre elever, sannolikt en effekt av distansundervisning under pandemin). Bland vårdnadshavare finns en tendens över tid till att något fler upplever en bristande studiero för sina barn.

Stimulans och utmaningar

- Något färre av eleverna i årskurs fem och nio tycker att skolarbetet är intressant jämfört med tidigare. I båda grupperna har andelen minskat med 7 procentenheter sedan 2012 vilket medförde att 2020 svarade åtta av tio elever i årskurs 5 att skolarbetet är intressant och sex av tio i årskurs 9.

⁹ Skolinspektionen granskar trygghet och studiero inom både tillsyn och kvalitetsgranskning. År 2020 publicerades en tematisk analys av närmare 400 grund- och gymnasieskolors arbete med trygghet och studiero. Se Skolinspektionen (2020). *Skolors arbete med trygghet och studiero. Tematisk analys nr 1.*

Däremot är det något fler elever i gymnasiets år två som tycker att skolarbetet är intressant, drygt sju av tio 2020.

- Nära tre av fyra elever, oavsett årskurs, anser att de kan få svårare uppgifter i skolan om de vill. Resultatet har i stort varit oförändrat de senaste åren. Resultatet för både grund- och gymnasielärare indikerar på att de ser bättre möjligheter att hitta utmaningar för sina elever än tidigare.

Hjälp och stöd

- De flesta elever, åtta av tio i årskurs 9 och nio av tio i årskurs 5 och år 2, har över åren genomgående svarat att de får den hjälp de behöver i skolarbetet. Denna uppfattning delas också av vårdnadshavare av vilka nio av tio svarar att barnet får den hjälp som hon eller han behöver för att nå kunskapskraven.
- Lärarna uppger i något större utsträckning att särskilt stöd ges inom den ordinarie undervisningen – nio av tio år 2020. Framförallt har det blivit vanligare bland lärare att svara att detta gäller *helt och hållet*, från drygt fyra av tio 2012 till drygt fem av tio 2020. Många vårdnadshavare vars barn får särskilt stöd tycker dock att det särskilda stödet är otillräckligt, även om de är något mer positiva i dagsläget jämfört med tidigare år.

Bedömning

- Över åren har en klar majoritet av eleverna, nio av tio, trott sig kunna nå kunskapskraven. Samtidigt har det funnits en viss osäkerhet på vad det är de behöver kunna för att klara dessa, då drygt en av fem elever svarar att de inte vet vad de behöver kunna för att nå kunskapskraven, ett förhållande som varit ungefär detsamma sedan 2012.
- I samband med den nya betygsskalan som introducerades i början perioden var det färre av lärarna som 2012 ansåg att det var tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat skulle gå till på skolan. År 2020 var det emellertid återigen nära nio av tio som svarade att bedömningsförfarandet var tydlig.

Rektors ledarskap

- Lärarnas svar visar på att de upplever att rektorerna har god kunskap om den dagliga verksamheten i både grund- och gymnasieskolan. Sju av tio lärare tyckte detta 2012 mot åtta av tio 2020. Det är även fler av lärarna som anser att rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet och framförallt har det skett en förändring inom gymnasieskolan. År 2012 instämde drygt sex av tio gymnasielärare i att rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet mot nära åtta av tio 2020.

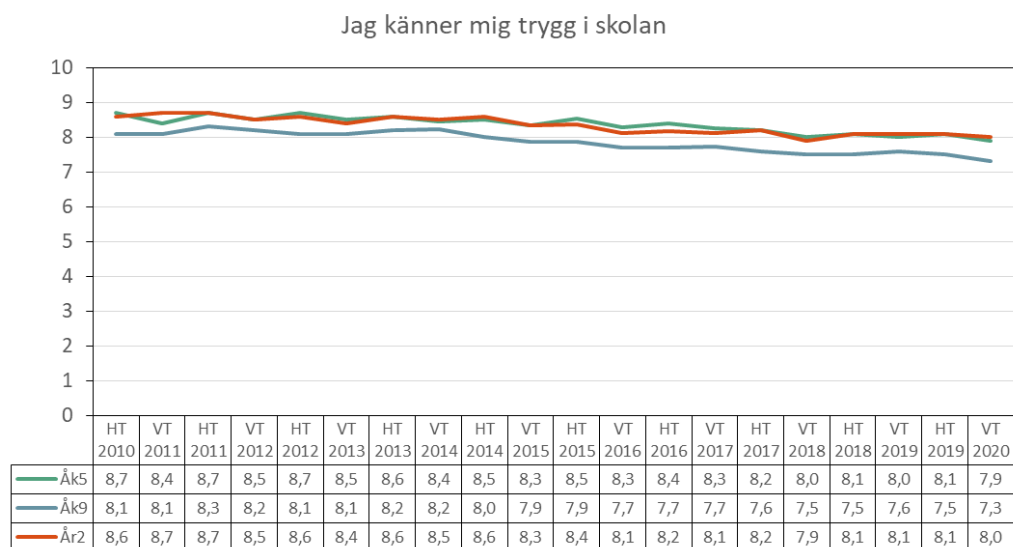
Resultat över tio år

Trygghet och studiero

Enligt 5 kapitlet 3 § i skollagen (2010:800) ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Vidare föreskriver Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, att skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande, där skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Med andra ord, trygghet och studiero har inte bara ett egenvärde i sig, utan är även två viktiga förutsättningar för att elever ska kunna tillgodogöra sig undervisningen på bästa sätt. Bland annat har tidigare analyser av skolenkätresultat visat en tydlig samvariation mellan elevernas upplevda trygghet och hur de upplever skolan i stort.¹⁰ Elever som inte känner sig trygga i skolan har en långt mer dystert bild av undervisningen och skolans sociala miljö.

Den upplevda tryggheten är god, men har försämrats något

För att få en övergripande bild av hur eleven upplever sin trygghet i skolan, får eleverna ange i vilken grad påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" stämmer.¹¹ Figur 1 visar hur medelvärdet¹² för elever i årskurs 5 och 9, samt i gymnasieskolans år 2 förändrats från hösten 2010 till våren 2020. De höga medelvärdena på runt 8 visar att de flesta elever känner sig trygga, men det framgår även att den upplevda tryggheten försämrats under de senaste tio åren.

Figur 1. Medelvärden för påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" HT 2010 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (2010-2011: gymnasieskolans år 3)

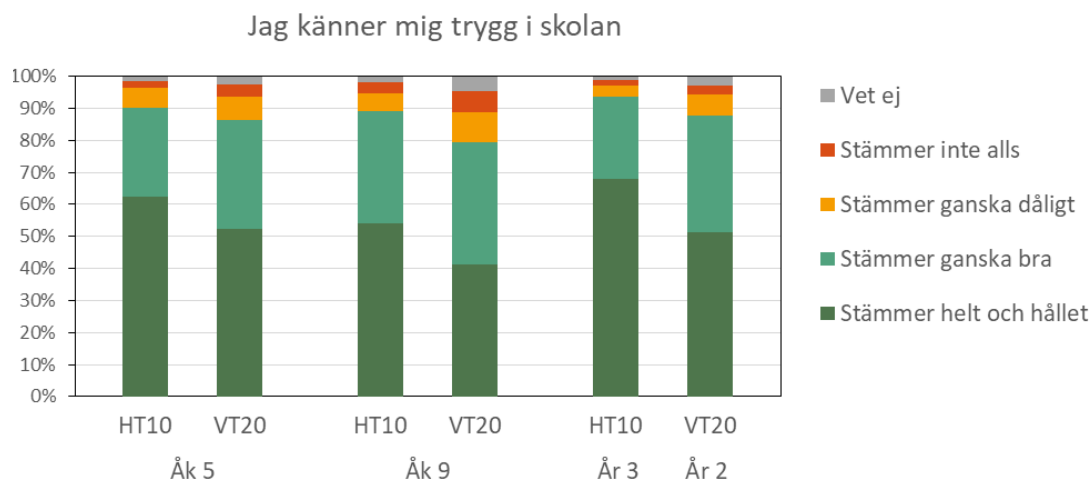
Andelen som instämmer i påståendet, det vill säga svarar att påståendet stämmer helt och hållet eller ganska bra, har minskat i alla tre elevgrupper (figur 2). Men det framgår även av figuren att det framförallt blivit mer ovanligt att uppge att påståendet stämmer helt och hållet. Andelen som svarar att de känner sig helt och hållet trygga har minskat med runt 10 procentenheter i alla tre grupper. Istället har det främst

¹⁰ Resultat från Skolenkäten 2017-2018 (<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/statistikrapporter/skolenkaten/2017-2018/rapport-skolenkaten-2017-2018.pdf>)

¹¹ Enkätens frågor, som ställs som påståenden, besvaras med hjälp av fasta svarsalternativ – 1) stämmer helt och hållet, 2) stämmer ganska bra, 3) stämmer ganska dåligt, 4) stämmer inte alls samt 5) vet ej.

¹² Medelvärdet kan variera mellan 0 - 10 och beräknas genom att varje svarsalternativ (förutom "vet ej") tilldelats ett värde –10,00 - 6,67 - 3,33 - 0. Ett högt värde indikerar alltid ett positivt resultat. Läs mer i metodbeskrivningen som finns i slutet rapporten.

blivit vanligare att uppge att påståendet stämmer ganska bra, men i årskurs 9 ser man att även att andelen som uppger det mest negativa svarsalternativet (stämmer inte alls) ökade från 3 till 7 procent.

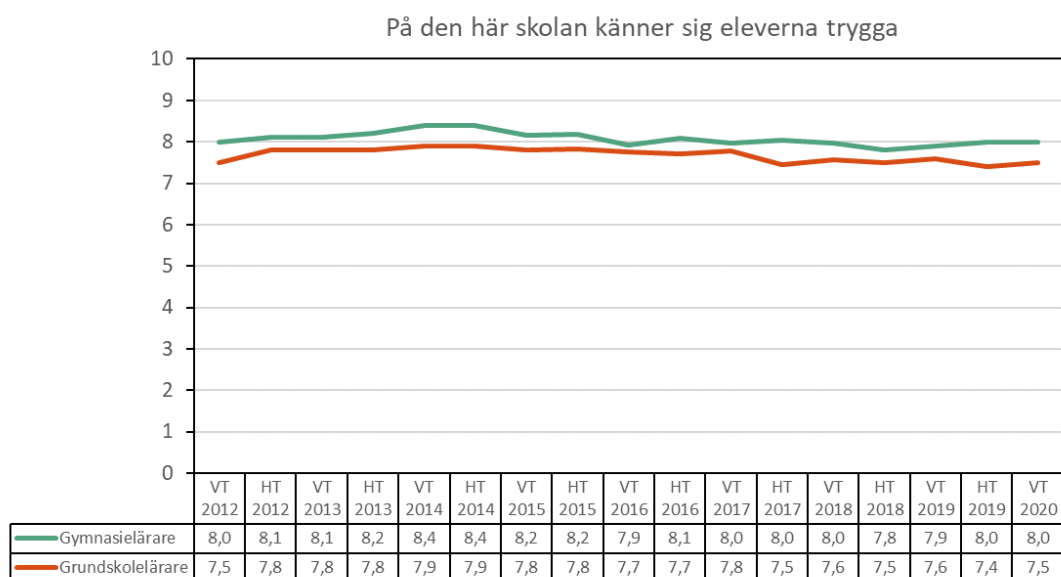
Figur 2. Svarsfördelning för påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" VT 2011 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (2010 år 3).

En bidragande orsak till att allt färre elever känner sig trygga kan vara att det har blivit vanligare att vara rädd för andra elever. Bland elever i årskurs 9, där detta är mest förekommande, steg andelen som instämde i påståendet "I min skola finns det elever som jag är rädd för" från 13 till 19 procent mellan vårterminerna 2012 och 2020. Det är även vanligare att uppge att det finns personal som man är rädd för, med där är utvecklingen inte lika tydlig.

I årskurs fem och årskurs nio kan man även notera att eleverna i allt lägre grad uppfattar att de vuxna reagerar om någon elev blir kränkt. Våren 2012 var det till exempel 70 procent av eleverna i årskurs 9 som uppgav att de vuxna reagerar vilket ska jämföras med 62 procent våren 2020. Motsvarande andelar i årskurs 5 är 87 respektive 82 procent.

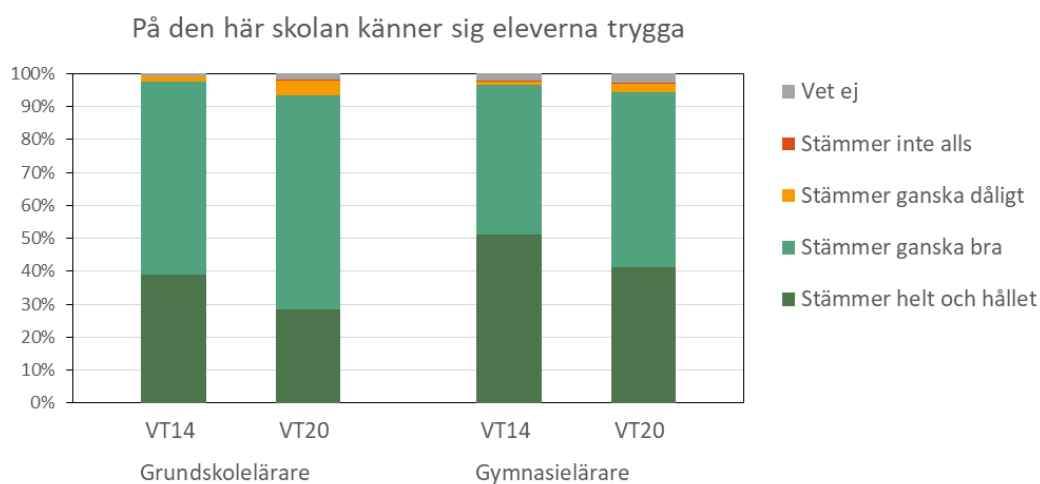
Lärarna har en positiv bild av elevernas trygghet

Lärarna får ta ställning till ett motsvarande påstående, om skolans elever känner sig trygga. I figur 3 framgår att också lärare har en positiv bild i stort, framför allt lärare i gymnasieskolan. I båda lärargrupperna var svaren något positivare runt 2014 jämfört med tidigare och senare år.

Figur 3. Medelvärden för påståendet "På den här skolan känner sig eleverna trygga" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Ser man på hur svaren fördelas på de olika svarsalternativen vårterminen 2014 och 2020, ser man att andelen som instämmer i påståendet minskat något, men att det blivit mer ovanligt att uppge att påståendet stämde helt och hållet (figur 4). I grundskolan sjönk andelen som svarar att eleverna helt och hållet känner sig trygga från 39 till 28 procent och i gymnasieskolan från 51 till 41 procent. En tolkning av resultatet är att även om lärarna i stort anser att skolan är en trygg plats, så har osäkerheten kring detta ökat sedan 2014.

Figur 4. Svartsfördelning för påståendet "På den här skolan känner sig eleverna trygga" VT 2014 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

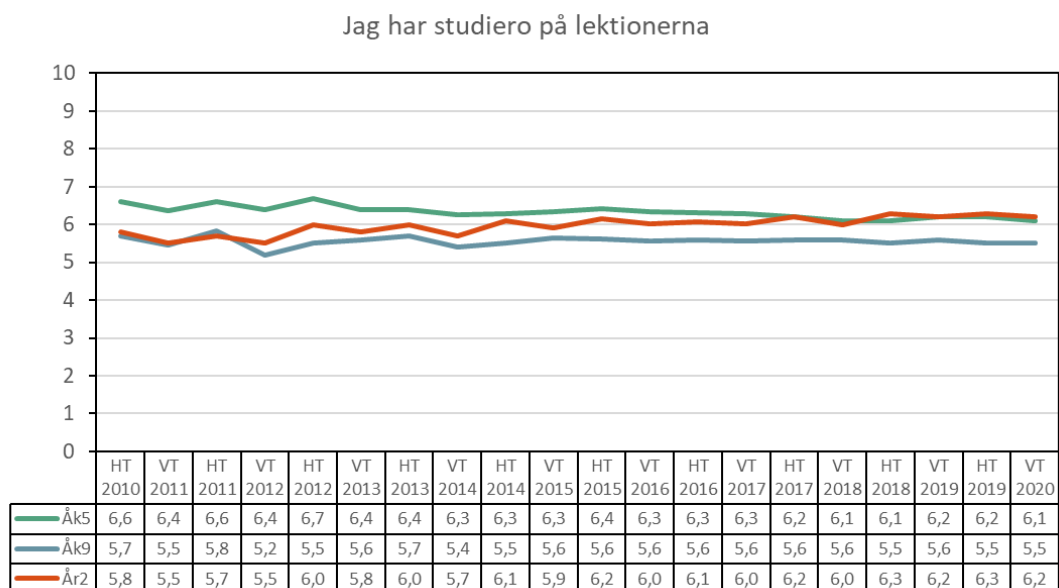
Även vårdnadshavarna har en positiv bild av elevernas trygghet

Vårdnadshavarna tycker överlag att deras barn känner sig trygga i skolan, en uppfattning som i stort varit oförändrad sedan vårterminen 2013. Vårterminen 2020 instämde drygt nio av tio vårdnadshavare i att "Mitt barn känner sig trygg i skolan".

Små förändringar över tid avseende studiero

Utöver en trygg skolmiljö framhåller skollagen att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Studiero i undervisningen är viktigt för elevers lärande och handlar både om elevernas arbetsmiljö i stort och om deras möjligheter att nå målen för utbildningen.¹³

Beträffande hur eleverna upplever sin studiero, så har resultaten varit ungefär desamma sedan 2010. Medelvärdena för påståendet "Jag har studiero på lektionerna" ligger sedan 2012 tämligen stabilt runt värdet 6, även om en svag negativ utveckling kan ses bland eleverna i årskurs 5 och, det motsatta bland dem i gymnasieskolans år 2 (figur 5).

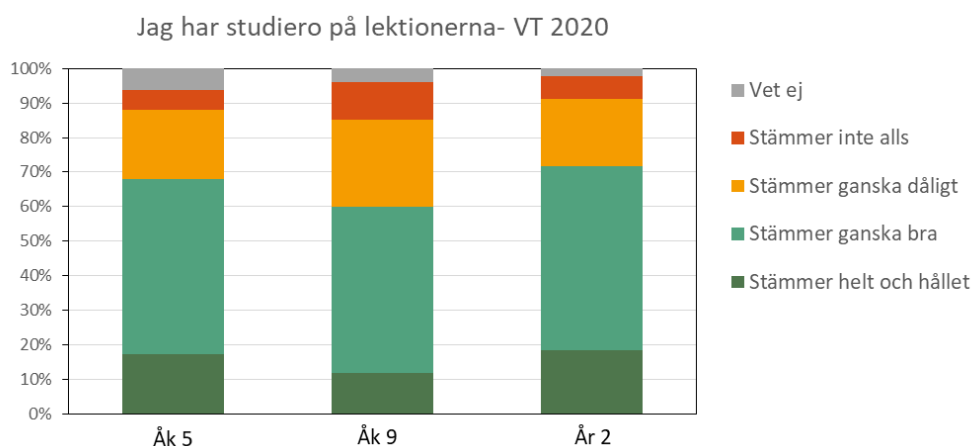

Figur 5. Medelvärden för påståendet "Jag har studiero på lektionerna" HT 2010 - VT 2020. (HT 2010 – HT 2011: Jag har arbetsro under lektioner och arbetspass). Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (2010-2011: gymnasieskolans år 3).

Mer än var tredje elev i årskurs nio har inte studiero

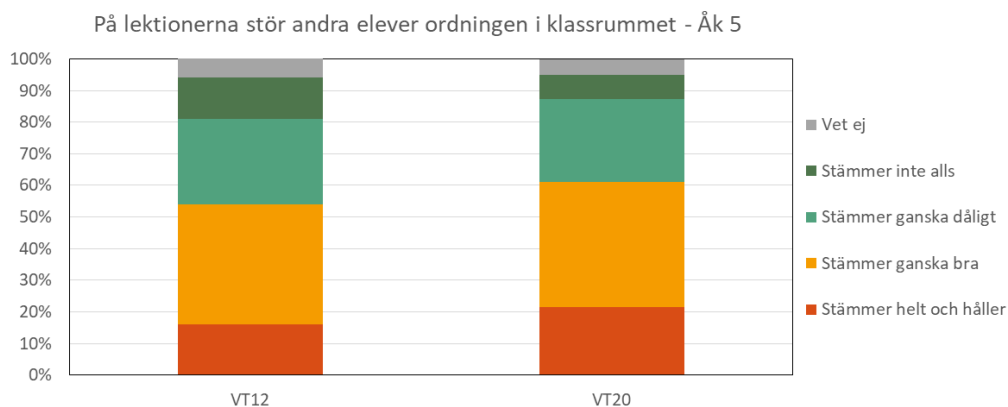
Ser man hur svaren fördelade sig vårterminen 2020, så uppgav drygt var tredje elev (36 %) i årskurs 9 att påståendet stämmer ganska dåligt eller inte alls (figur 6).

¹³ Skolans arbete för att säkerställa studiero. Skolinspektionen, Kvalitetsgranskning 2016. Diarienummer: 400–2015:1405

Figur 6. Svartsfördelning för påståendet "Jag har studiero på lektionerna" VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

Även för påståendena "Mina lärare ser till att det är studiero på lektionerna" och "På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet" är resultaten i stort oförändrade sedan 2012. Ett undantag är att det blivit något vanligare i årskurs 5 att svara att man blir störd av andra elever, en andel som ökade från 54 till 61 procent mellan vårterminerna 2012 och 2020 (figur 7). Detta är något som till del skulle kunna förklara den minskade studieron i årskurs 5.

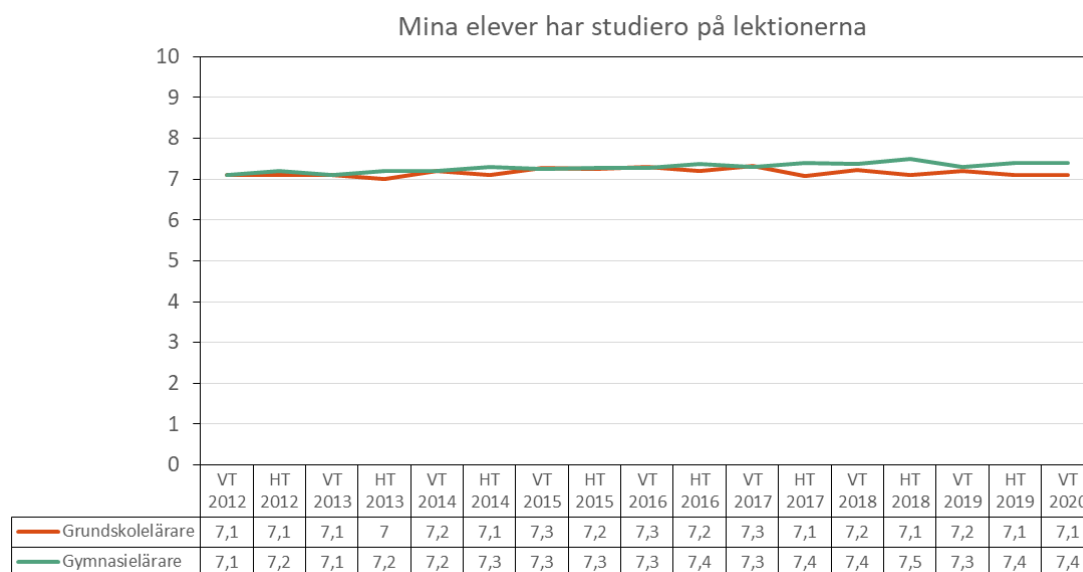

Figur 7. Svartsfördelning för påståendet "På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet" VT 2012 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5.

Preliminära resultat från Skolenkäten VT 2021 visar en förbättrad studiero bland elever i årskurs 9 och gymnasieskolans år 2. Detta gäller samtliga tre frågor, men framförallt är det färre elever som instämmer i att "På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet". Bland gymnasieelever var det 42 procent som instämde i påståendet vårterminen 2020, mot 29 procent vårterminen 2021. Dessa tydliga förändringar förklaras sannolikt av att distansundervisning har varit vanlig bland äldre elever under pandemin.

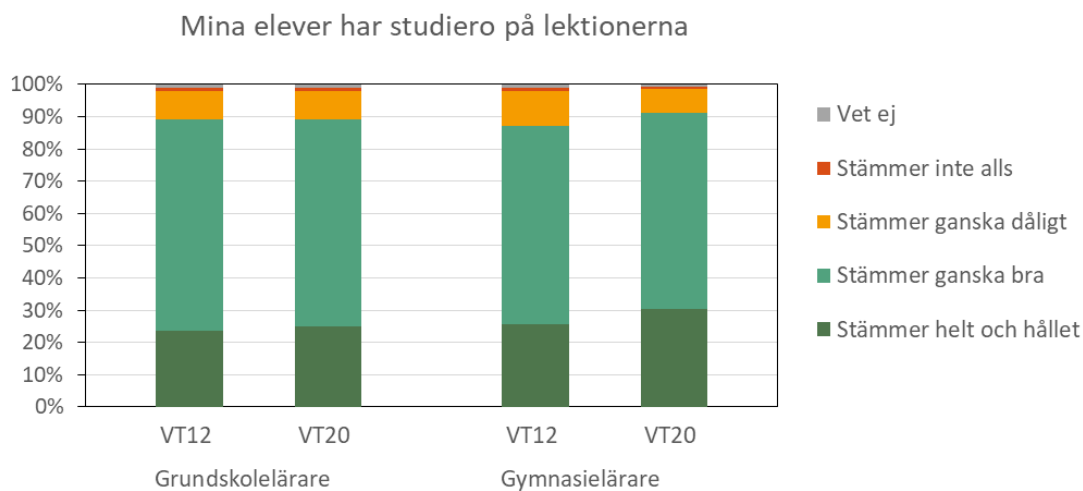
Studieron oförändrad enligt lärarna

Också bland lärarna är resultaten tämligen oförändrat över tid då de tillfrågas om elevernas studiero (figur 8). Bland gymnasielärarna finns det emellertid en svag tendens till att svaren från påståendet "Mina elever har studiero på lektionerna" blivit mer positiva.

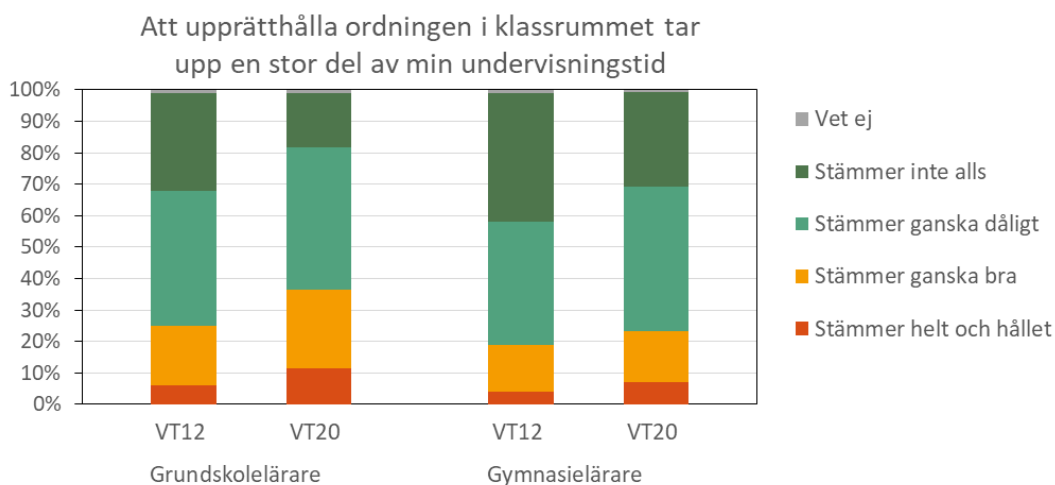
Figur 8. Medelvärden för påståendet "Mina elever har studiero på lektionerna" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Andelen gymnasielärare som instämde i påståendet ökade marginellt från 88 till 91 procent mellan vårterminerna 2012 och 2020, svarsalternativet "helt och hållet" steg från 26 till 30 procent (figur 9).

Figur 9. Svarsfördelning för påståendet "Mina elever har studiero på lektionerna" VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

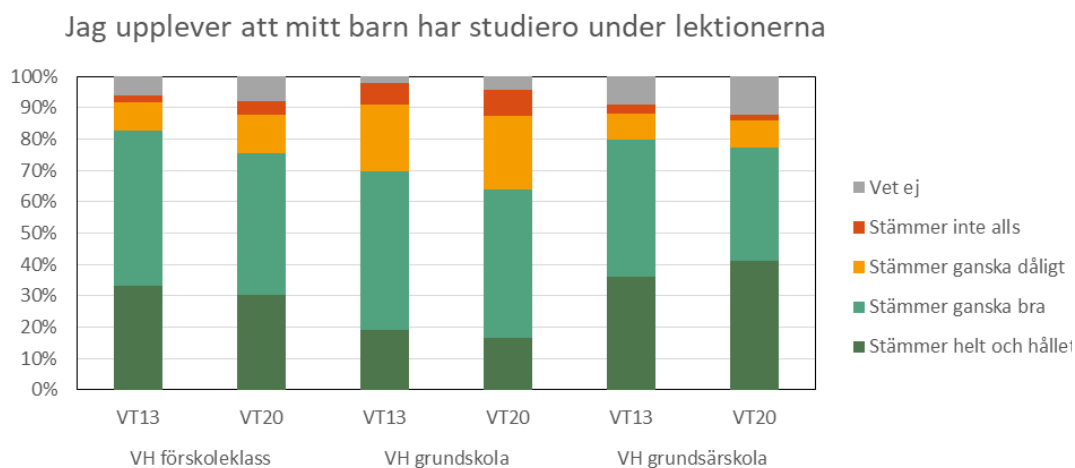
Kan en bibehållen studiero till del ske på bekostnad av undervisningstid? Även om lärarna inte upplever att studieron har blivit sämre, så uppger allt fler av lärarna att en stor del av undervisningstiden går åt för att upprätthålla ordningen i klassen. Den tydligaste förändringen har skett bland grundskolelärarna, där andelen som instämde i påståendet ökade från 25 till 37 procent mellan vårterminerna 2012 och 2020 (figur 10).

Figur 10. Svartsfördelning för påståendet "Att upprätthålla ordningen i klassrummet tar upp en stor del av min undervisningstid" VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Försämrade studiero enligt vårdnadshavarna

Vårdnadshavarna bild av elevers studiero är inte lika positiv som lärarnas utan ligger i nivå med elevernas då de svarar på påståendet "Jag upplever att mitt barn har studiero under lektionerna". Över tid ser man en något minskad andel som instämmer i påståendet (figur 11), men trots detta har ändå andelen som instämmer "helt och hållet" ökat bland dem med barn i grundsärskolan.

Figur 11. Svartsfördelning för påståendet "Jag upplever att mitt barn har studiero under lektionerna" VT 2013 och VT 2020. (2013: Mitt barn har studiero under lektionerna). Vårdnadshavare för barn i förskoleklass, grundskola respektive grundsärskola.

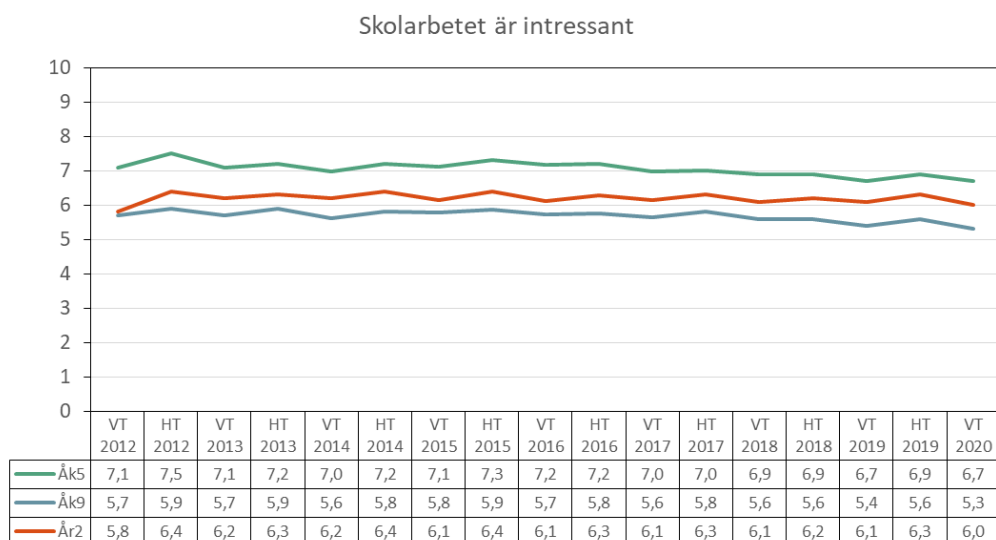
Stimulans och utmaningar

Enligt skollagen ska alla elever få det stöd och den stimulans som de behöver för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling (Skollagen Kap3 § 3). Vad stöd och stimulans innebär förklaras närmare i propositionen "Den nya skollagen för kunskap, valfrihet och trygghet" (2009/10:165), som betonar att "Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål". Detta förutsätter goda lärmiljöer och undervisning som motiverar, stimulerar och tar vara på elevers lust till lärande, oavsett elevernas förmåga att nå kunskapskraven.

Alla uppfattar inte skolarbetet som intressant

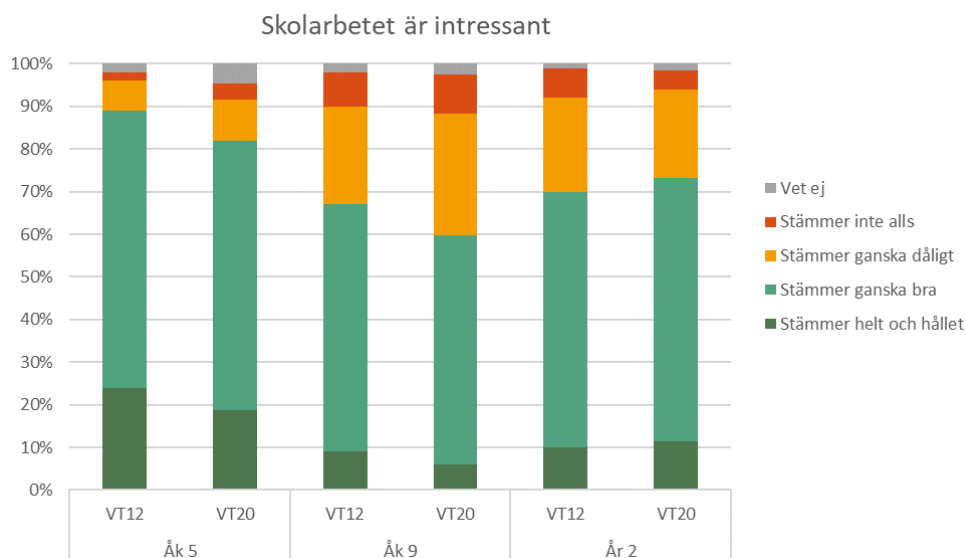
När det gäller hur intressant elever finner skolarbetet kan en svagt nedåtgående trend noteras för årskurs 5 och 9 de senaste åren.

Figur 12 redovisar hur medelvärdet för elever i årskurs 5 och 9, samt i gymnasieskolans år 2 förändrats från vårterminen 2012 till vårterminen 2020 för påståendet "skolarbetet är intressant". Överlag syns en tydlig skillnad mellan årskurser, men också att inte alla elever finner skolarbetet intressant. Detta stämmer speciellt in på elever i årskurs 9.

Figur 12. Medelvärden för påståendet "Skolarbetet är intressant" VT 2012 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

Ser man på hur svaren fördelades vårterminen 2020 var det närmare fyra av tio elever i årskurs 9 som inte upplevde att skolarbetet var intressant, jämfört med en av fyra elever i gymnasieskolans år 2 (figur 13). Bland elever i årskurs 5, som finner skolarbetet mest intressant, var motsvarande andel 14 procent. Trots detta kan vi se en tydlig försämring hos elever i årskurs 5. Vårterminen 2012 instämde 89 procent av elever i årskurs 5 i påståendet jämfört med vårterminen 2020 där denna andel sjunkit till 82 procent. För elever i årskurs 9 minskade andelen som instämde från 67 procent till 60 procent. Hos elever i gymnasieskolans år 2 ökade däremot andelen som instämde från 70 procent vårterminen 2012 till 73 procent vårterminen 2020.

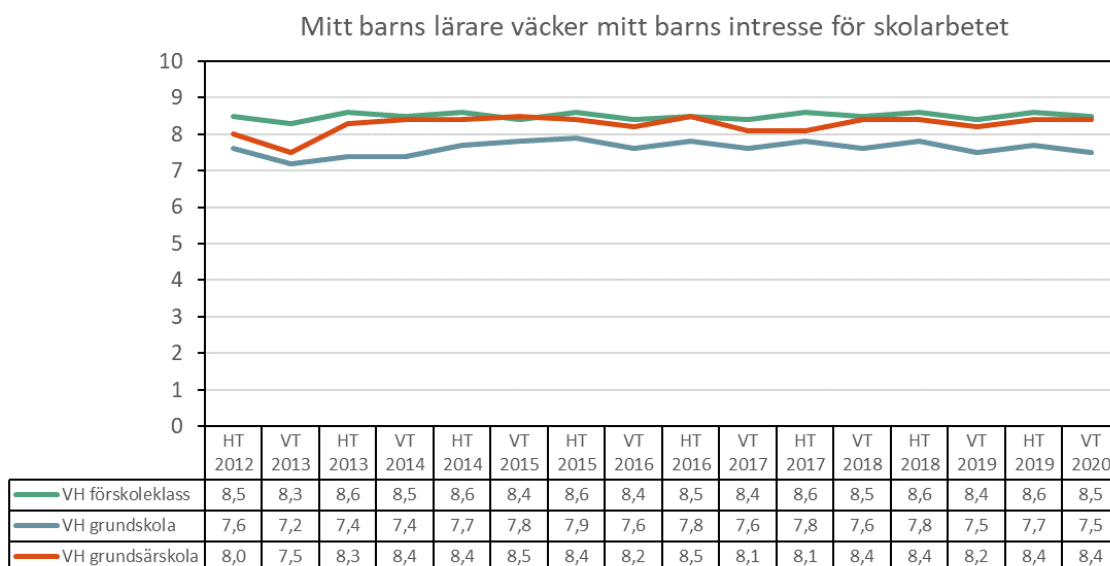

Figur 13. Svarsfördelning för påståendet "Skolarbetet är intressant" VT 2012 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

De flesta vårdnadshavare tycker att skolan är en stimulerande miljö

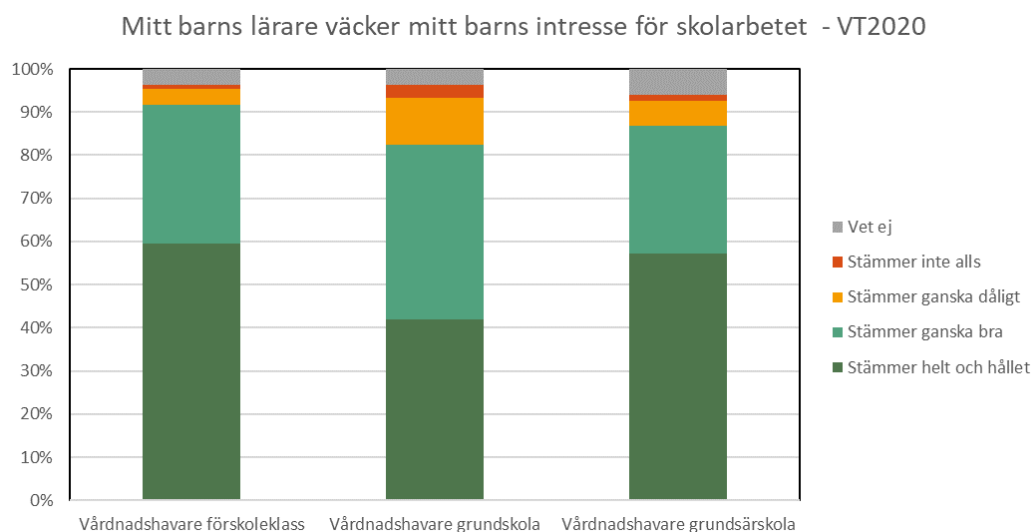
De flesta vårdnadshavare tycker att skolan är en stimulerande miljö för sina barn, men det skiljer sig mellan vårdnadshavare till elever i förskoleklass och grundskola (som är mest positiva) och vårdnadshavare till elever i grundskola (som är mest negativa).

Detta mönster exemplifieras i diagrammet nedan (figur 14) som redovisar vårdnadshavares uppfattning av huruvida deras barns lärare väcker barnets intresse för skolarbetet. De höga medelvärdena visar att vårdnadshavare har en i stort sett oförändrad positiv inställning under årens gång.

Figur 14. Medelvärden för påståendet "Mitt barns lärare väcker mitt barns intresse för skolarbetet" HT 2012 - VT 2020. Vårdnadshavare för barn i förskoleklass, grundskola respektive grundskola.

Tittar man på hur svaren fördelade sig vårterminen 2020, så svarade samtliga vårdnadshavargrupper huvudsakligen instämmande på att lärare väcker intresset för skolarbetet (figur 15). Runt nio av tio vårdnadshavare till elever i förskoleklass och grundskola svarade instämmande och närmare åtta av tio vårdnadshavare till elever i grundskola. Runt sex av tio vårdnadshavare till elever i förskoleklass och grundskola svarade att de instämde helt och hållet medan andelen för vårdnadshavare till elever i grundskolan var ungefär fyra av tio.

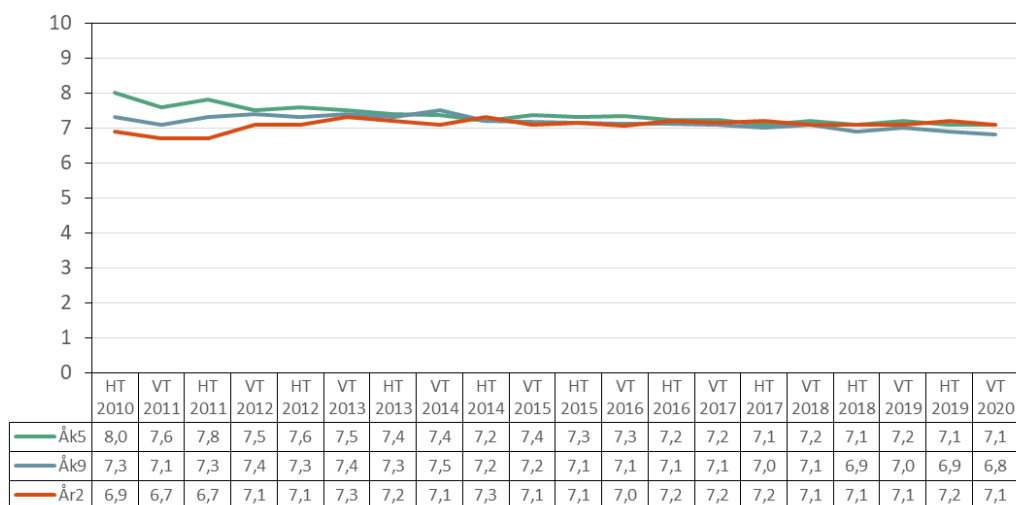

Figur 15. Svarsfördelning för påståendet "Mitt barns lärare väcker mitt barns intresse för skolarbetet" VT 2020. Vårdnadshavare för barn i förskoleklass, grundskola respektive grundsärskola.

Oförändrad tillgång till utmaningar i skolarbetet

När det kommer till hur elever uppfattar möjligheten att få svårare uppgifter i skolan har det inte skett så stora förändringar de senaste åren. Som figuren nedan visar (figur 16) har elever, oavsett årskurs, sedan omkring 2015 ungefär samma uppfattning om sin tillgång till svårare uppgifter i skolan. Går man däremot tillbaka till 2010 syns en nedgång för elever i årskurs 5 och en uppgång för gymnasieskolans år 2.

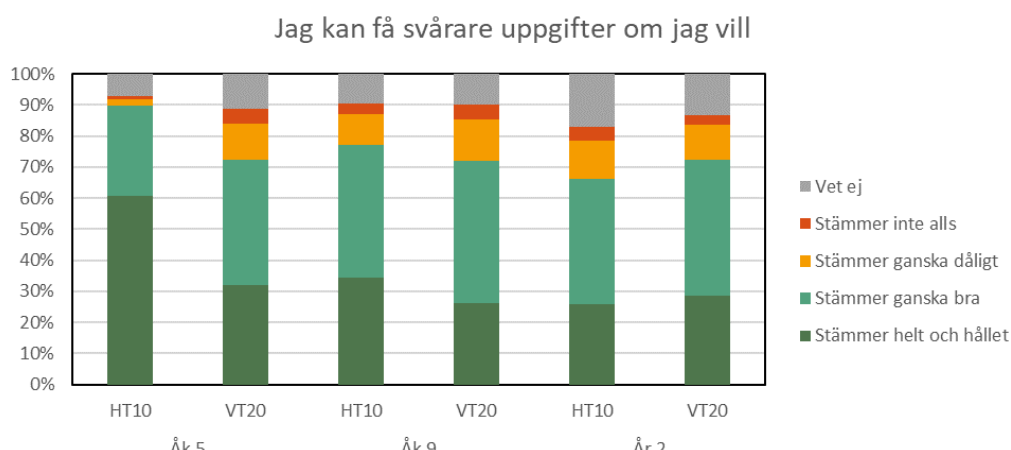
Jag kan få svårare uppgifter om jag vill

Figur 16. Medelvärden för påståendet "Jag kan få svårare uppgifter om jag vill" HT 2010 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (2010-2011: gymnasieskolans år 3).

Vårterminen 2020 ansåg närmare tre av fyra elever (72-73 procent) att de kan få svårare uppgifter om de vill (se figur 17 nedan). Tittar man närmare på hur svaren fördelades höstterminen 2010 och vårterminen 2020 ser man att elever i årskurs 5 och 9 instämde med påståendet i mindre utsträckning 2020 än de gjorde 2010. För elever i gymnasiets år 2 ökade andelen som instämmer från 66 procent 2010 till 72 procent 2020.

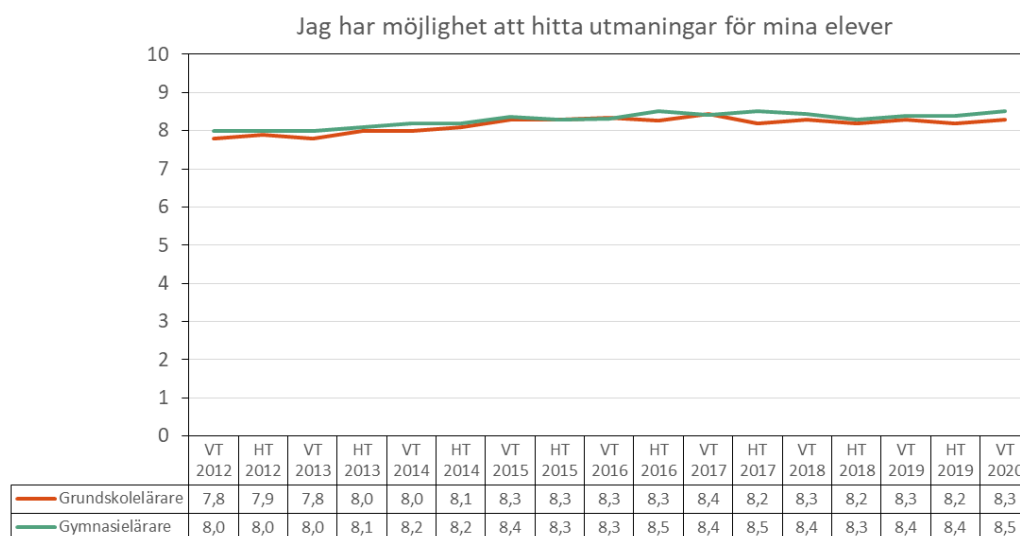
Den nedgång vi ser ovan i figur 16 för elever i årskurs 5 tydliggörs när man tittar närmare på hur svaren har ändrats under åren. Höstterminen 2010 instämde 90 procent av dessa elever med påståendet, vilket kan jämföras med 73 procent vårterminen 2020. Framst kan vi se att andelen som instämde med påståendet helt och hållet minskade från 61 procent 2010 till 32 procent 2020.

Figur 17. Svarsfördelning för påståendet ” Jag kan få svårare uppgifter om jag vill” HT 2010 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (HT 10 gymnasieskolans år 3).

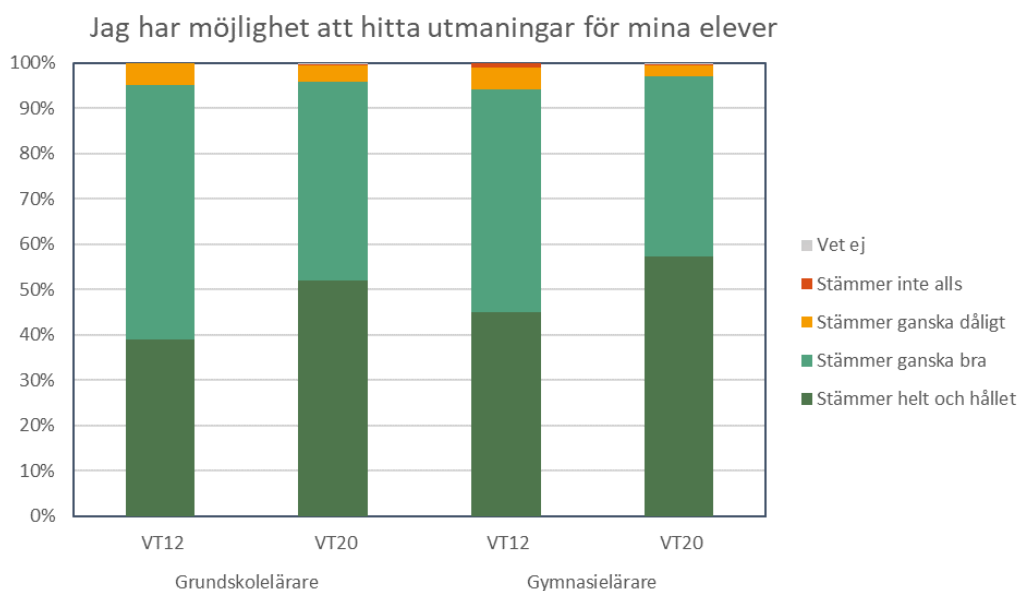
Skillnaderna mellan årskurser är större när det kommer till elevers uppfattningar om det finns tillgång till extrauppgifter. 2020 ansåg 92 procent av elever i årskurs 5 att sådana finns, mot 76 procent av elever i årskurs 9 och 71 procent av elever i gymnasieskolans år 2.

Även om eleverna uppfattar att tillgången till utmaningar inte förändrats mycket, anser lärare i både grundskola och gymnasieskola att de har bättre möjligheter att hitta utmaningar för elever i dagsläget än de har haft tidigare. Figur 18 nedan visar hur medelvärdet för lärare i grund- och gymnasieskola har ökat mellan vårterminen 2012 och vårterminen 2020 för påståendet ”Jag har möjlighet att hitta utmaningar för mina elever”. Lärare i grund- och gymnasieskolan har samma uppfattning.

Figur 18. Medelvärden för påståendet ”Jag har möjlighet att hitta utmaningar för mina elever” VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Om man tittar närmare på hur lärare har svarat kan vi se att andelen som svarat instämmande på påståendet har legat runt 95 procent sedan vårterminen 2012 för både lärare i grundskola och lärare i gymnasieskola (figur 19). Däremot har andelen som instämmer helt och hållet ökat. Från vårterminen 2012 till vårterminen 2020 ökade andelen från 39 till 52 procent bland grundskolelärarna och från 45 till 57 procent bland gymnasielärarna.

Figur 19. Svarsfördelning för påståendet ”Jag har möjlighet att hitta utmaningar för mina elever” VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

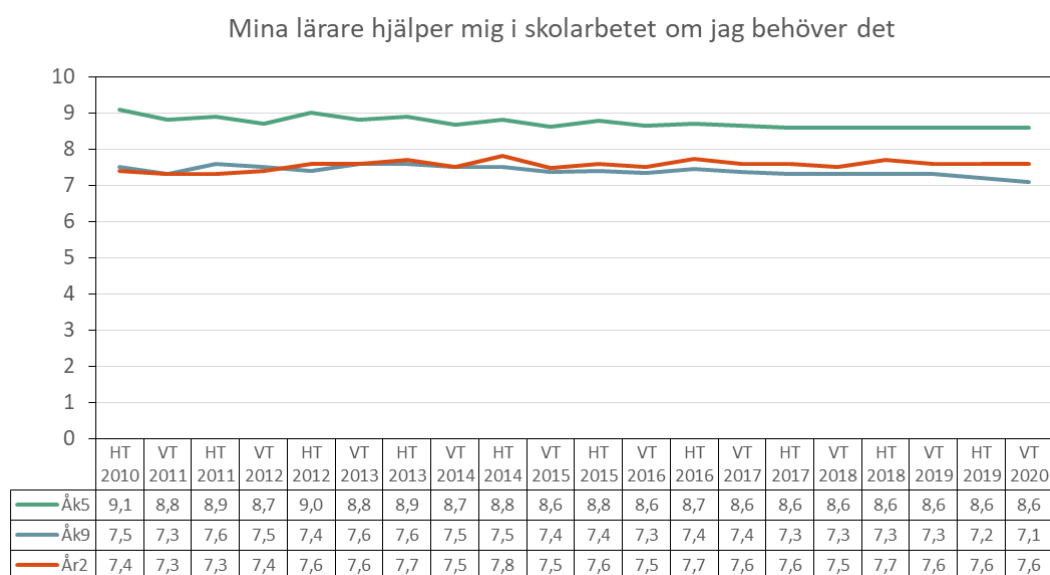
Hjälp och stöd

Alla elever har rätt att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling utifrån sina förutsättningar. Utöver den hjälp elever får i den ordinarie undervisningen för att nå kunskapskraven kan skolan besluta om att sätta in extra stödinsatser. Enligt skollagen (5 kapitlet, 5 och 6 §§) har skolan skyldighet att så långt det är möjligt ge extra anpassningar och särskilt stöd till de elever som har svårt att nå kunskapskraven.

I detta kapitel redovisas resultat för frågor om hjälp i skolarbetet i generell mening, medan resultat som specifikt rör särskilt stöd redovisas i nästa kapitel.

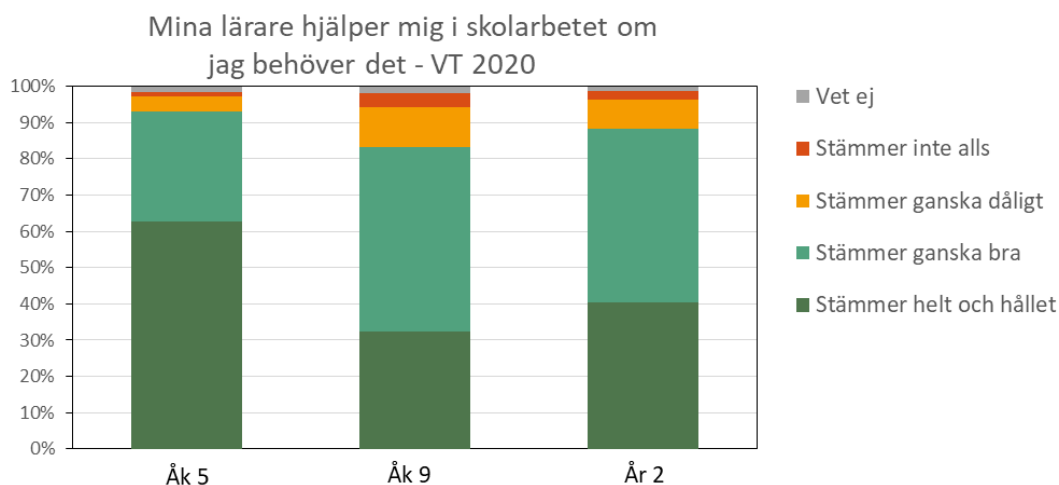
De flesta elever upplever att de får den hjälp de behöver i skolan

Elever får svara på om de anser att deras lärare hjälper dem i skolarbetet när de behöver det. Figuren nedan (figur 20) redovisar hur medelvärdet har förändrats från höstterminen 2010 till vårterminen 2020 för samtliga årskurser för detta påstående. De höga medelvärdena för elever i årskurs 5 visar att de flesta tycker att de får hjälp när de behöver det. Bland elever i årskurs nio och gymnasieskolans år 2 är resultaten inte lika positiva.

Figur 20. Medelvärden för påståendet "Mina lärare hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det" HT 2010 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2 (2010-2011: gymnasieskolans år 3).

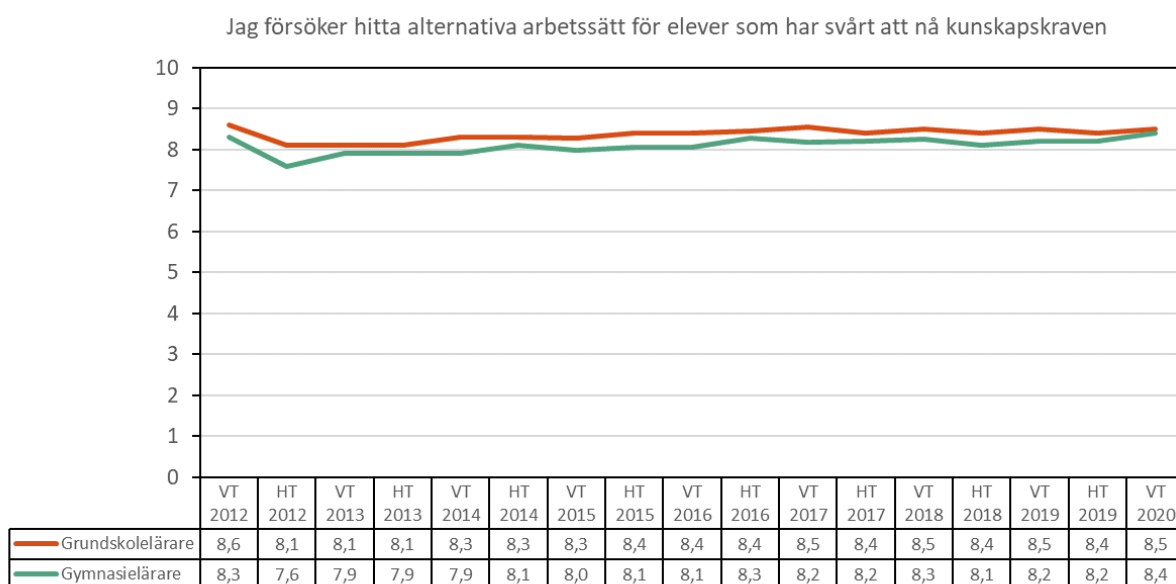
Drygt nio av tio (93 procent) av elever i årskurs 5 uppgav att deras lärare hjälper dem i skolarbetet när det behövs – 63 procent instämde helt och hållet (figur 21). Även bland äldre elever svarade de flesta instämmande, men andelen som instämde helt och hållet var klart lägre (33 respektive 41 procent för årskurs 9 och gymnasieskolans år 2).

Figur 21. Svarsfördelning för påståendet "Mina lärare hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det" VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

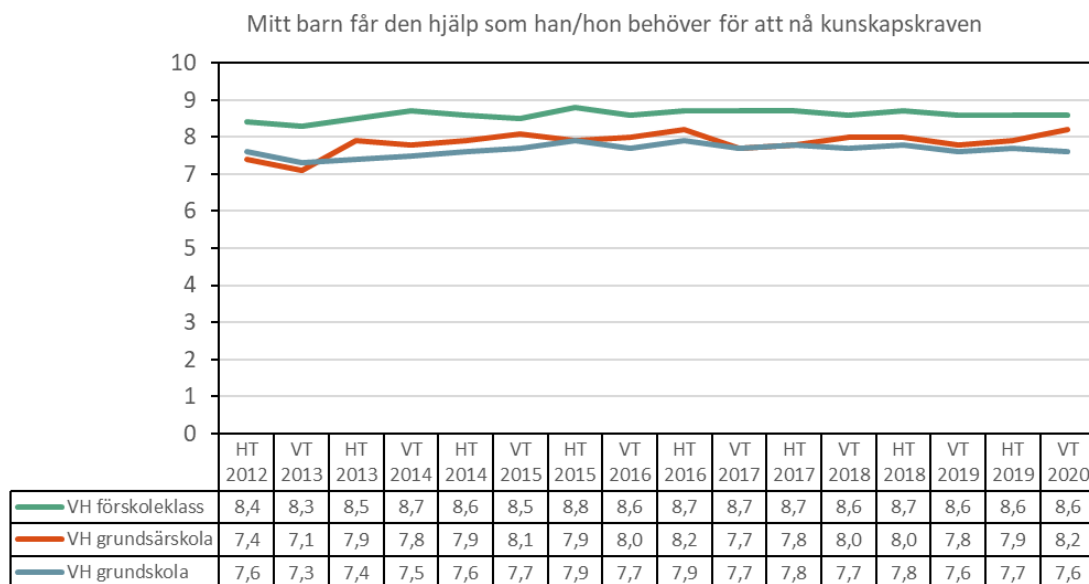
Positiv syn bland lärare och vårdnadshavare om elevers möjligheter till hjälp

De flesta lärare anser att de försöker anpassa sitt arbetssätt för att hjälpa de elever som har svårt att nå kunskapskraven. I figuren nedan (figur 22) redovisas hur medelvärdet har förändrats mellan vårterminen 2012 och vårterminen 2020 för lärare för påståendet "Jag försöker hitta alternativa arbetssätt för elever som har svårt att nå kunskapskraven". Förutom en minskning mellan vårterminen 2012 och höstterminen 2012 har det inte skett några större förändringar under åren. Lärare i grundskola och gymnasieskola har i princip samma uppfattning om huruvida de kan hitta alternativa arbetssätt för elever i som har svårt att nå kunskapskraven. Under hela perioden har så gott som alla lärare svarat instämmande, det vill säga att påståendet stämmer helt och hållet eller ganska bra.

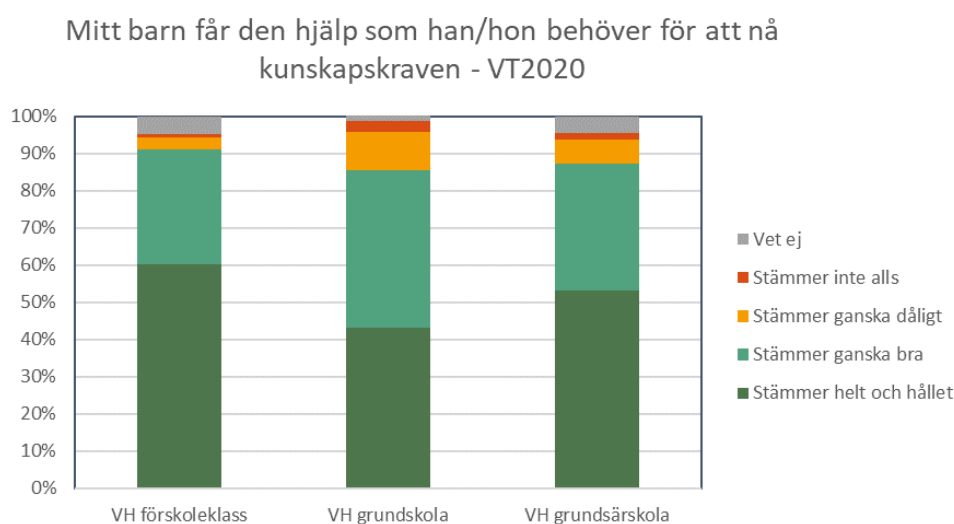
Figur 22. Medelvärden för påståendet "Jag försöker hitta alternativa arbetssätt för elever som har svårt att nå kunskapskraven" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Även de flesta vårdnadshavare anser att deras barn får den hjälp de behöver, med ett ganska oförändrat medelvärde för alla grupper över åren (se figur 23 nedan). Vårdnadshavare till elever i förskoleklass instämmer i större utsträckning än vårdnadshavare till elever i grundskola och grundsärskola.

Figur 23. Medelvärden för påståendet "Mitt barn får den hjälp hon/han behöver för att nå kunskapskraven" (Förskoleklass: Mitt barn får den hjälp som han/hon behöver för att kunna följa med i undervisningen) HT 2012 - VT 2020. Vårdnadshavare för barn i förskoleklass, grundskola respektive grundsärskola.

Tittar man närmare på hur vårdnadshavare svarade vårterminen 2020 ser man att trots att vårdnadshavare till elever i grundskola är mindre positiva instämde ändå 86 procent med påståendet (figur 24). Däremot var det en mindre andel, 43 procent, som angav att de instämde helt och hållet jämfört med 60 procent av vårdnadshavare till elever i förskoleklass och 53 procent av vårdnadshavare till elever i grundsärskola.

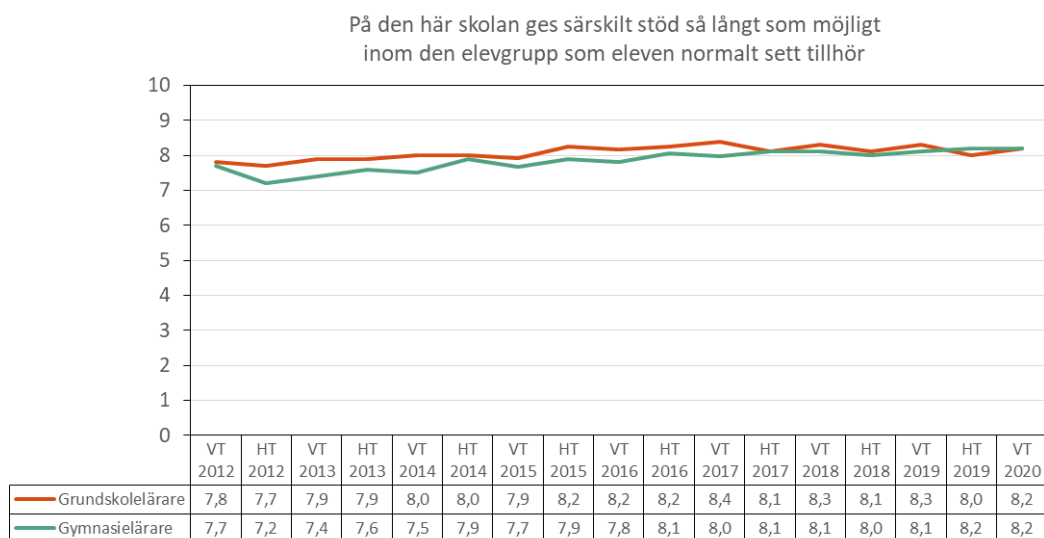
Figur 24. Svartsfördelning för påståendet "Mitt barn får den hjälp hon/han behöver för att nå kunskapskraven" VT 2020. Vårdnadshavare för barn i förskoleklass, grundskola respektive grundsärskola.

Särskilt stöd

Om eleven behöver mer hjälp än den som normalt ges i den ordinarie undervisningen kan extra anpassningar sättas in. Extra anpassning är en mindre ingripande stödsats som normalt går att genomföra inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om denna hjälp inte räcker ska behovet utredas av rektor. Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte går att göra inom ramen för den ordinarie och brukar vara mer omfattande och pågå under en längre tid. När det gäller särskilt stöd så utarbetas ett åtgärdsprogram som beslutas av rektor.

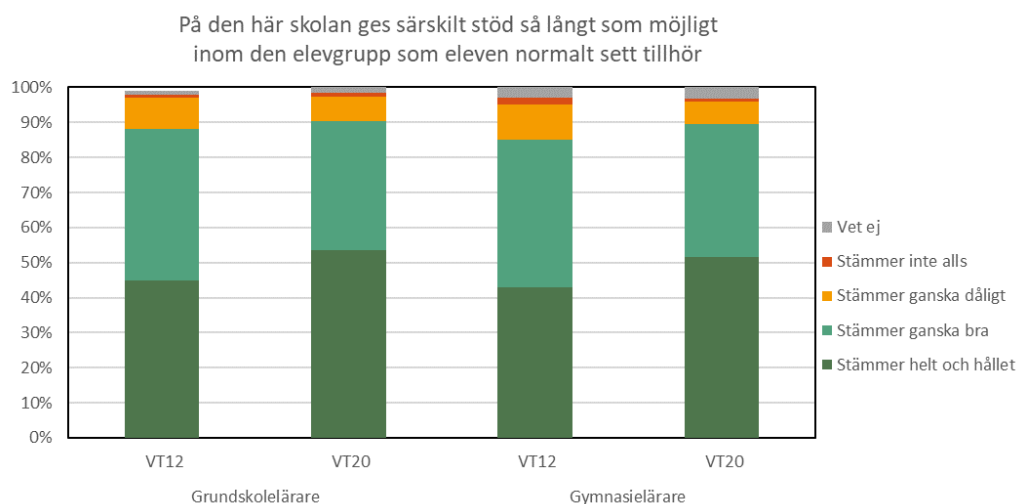
Särskilt stöd ges inom den ordinarie undervisningen i större utsträckning

Både lärare i grund- och gymnasieskolan svarar i allt större utsträckning att särskilt stöd ges så långt som möjligt inom den elevgrupp som eleven normalt sett tillhör (se figur 25 nedan).

Figur 25. Medelvärden för påståendet "På den här skolan ges särskilt stöd så långt som möjligt inom den elevgrupp som eleven normalt sett tillhör" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

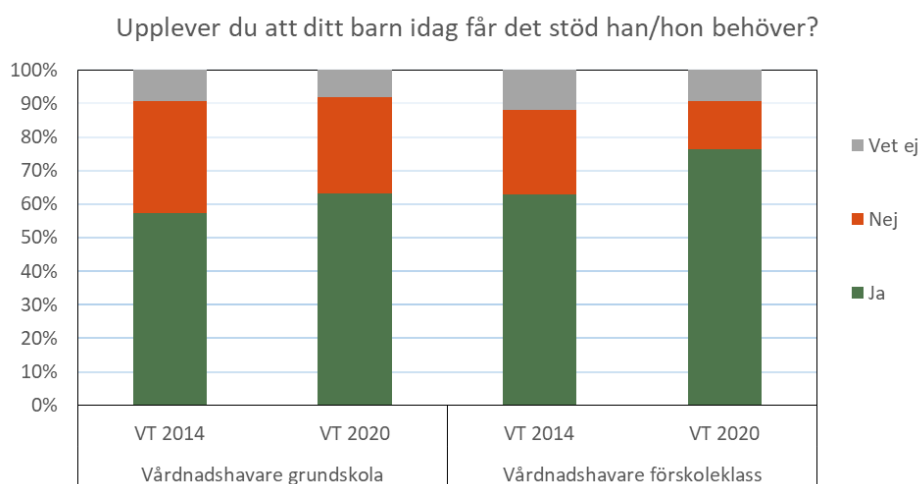
Vårterminen 2020 instämde runt nio av tio lärare med detta påstående (figur 26). Framförallt har andelen lärare som instämmer helt och hållet ökat hos både lärare i grund- och gymnasieskola. Vårterminen 2012 instämde 45 procent av lärare i grundskolan helt och hållet, en andel som hade ökat till 54 procent vårterminen 2020. Motsvarande andelar bland lärare i gymnasieskolan är 43 respektive 52 procent.

Figur 26. Svartsfördelning för påståendet ”På den här skolan ges särskilt stöd så långt som möjligt inom den elevgrupp som eleven normalt sett tillhör” VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Trots en positiv utveckling tycker många vårdnadshavare att det särskilda stödet är otillräckligt

Alla vårdnadshavare för elever i grundskola och förskoleklass ombeds svara på frågan ”Får ditt barn särskilt stöd i skolan?”. De vårdnadshavare som uppger att deras barn får särskilt stöd i skolan ombeds svara på följdfrågor¹⁴ om det särskilda stöd deras barn får. Dessa följdfrågor inkluderar ”Upplever du att ditt barn idag får det stöd hon/han behöver?”. Figuren nedan (figur 27) redovisar hur vårdnadshavare svarade vårterminen 2014 (första gången frågan ställdes i nuvarande format) jämfört med vårterminen 2020. De flesta vårdnadshavare svarar ja på denna fråga, men det är även uppenbart att en del vårdnadshavare anser att deras barn inte får det stöd de behöver. Det är fler av vårdnadshavarna som svarar ja på denna fråga i dagsläget än under vårterminen 2014. För vårdnadshavare till elever i förskoleklass ser vi en större ökning från 63 procent till 77 procent.

Figur 27. Svartsfördelning för frågan ”Upplever du att barn idag får den hjälp hon/han behöver?” VT 2014 och VT 2020. Vårdnadshavare för barn i grundskolan respektive förskoleklass.

Bedömning och betygsättning

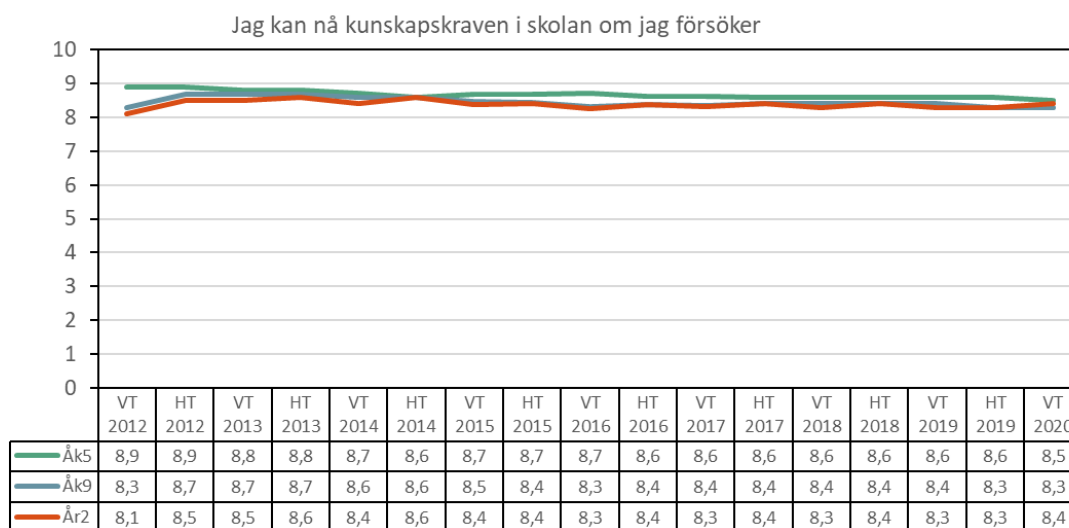
Enligt Skollagen (3 kapitlet 13 §) ska betyg sättas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning. Det är rektor som ansvarar för att betyg sätts i enlighet skollagen och andra författningar och att skolans lärare ges förutsättningar att säkerställa att deras bedömningar och betyg är likvärdiga.

Undervisningen utgår från de olika ämnenas eller kursernas syfte och centrala innehåll. I varje ämne och kurs finns det också kunskapskrav som ska uppfyllas av eleven för ett visst betyg. Enligt skollagen ska eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygsättningen.

De flesta elever tror sig kunna nå kunskapskraven

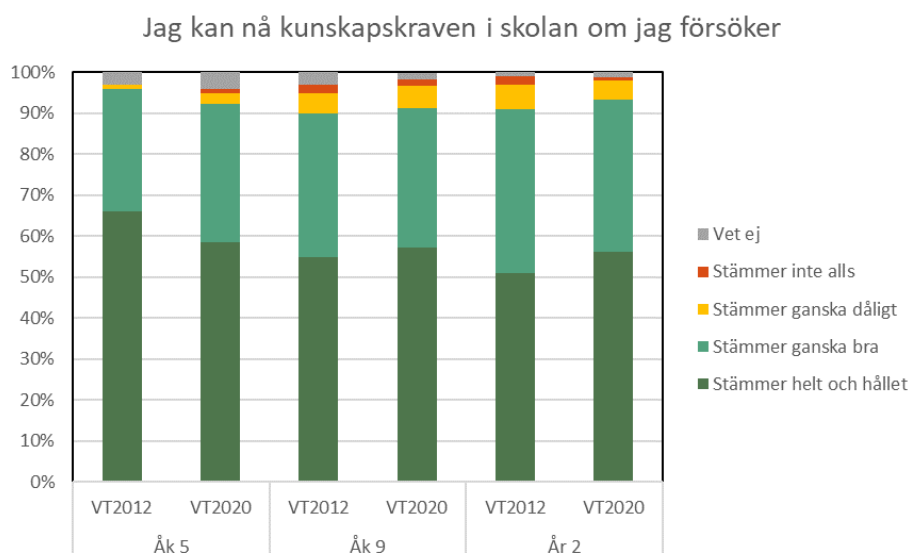
Som de höga medelvärdena i diagrammet nedan visar (figur 28) anser de flesta elever oavsett årskurs att de kan nå de kunskapskrav som finns i skolan om de försöker.

¹⁴ Enkäternas frågeinnehåll finns att ta del av på www.skolinspektionen.se/skolenkaten

Figur 28. Medelvärden för påståendet "Jag kan nå kunskapskraven i skolan om jag försöker" VT 2012 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

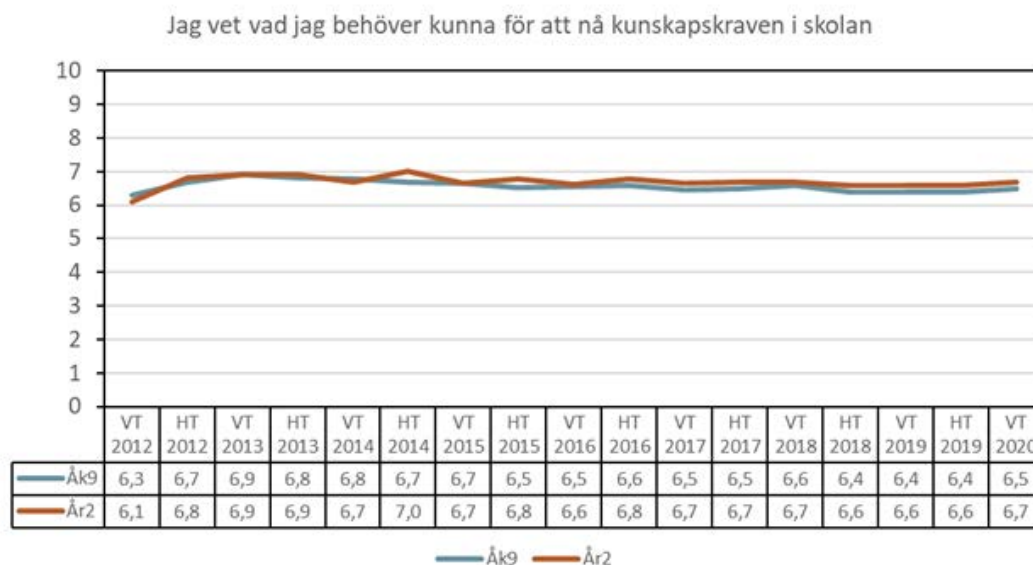
Drygt nio av tio elever instämde vårterminen 2020 med detta påstående och svarsmönstret var ungefär samma för alla årskurser (figur 29). För elever i årskurs 5 kan vi se att fler av eleverna svarade instämmande vårterminen 2012, 96 procent, jämfört med vårterminen 2020 då motsvarande andel var 92 procent. För elever i årskurs 9 och gymnasieskolans år 2 instämde något fler av eleverna vårterminen 2020 än vårterminen 2012.

Figur 29. Svarsfördelning för påståendet "Jag kan nå kunskapskraven i skolan om jag försöker" VT 2012 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 5, 9 respektive gymnasieskolans år 2.

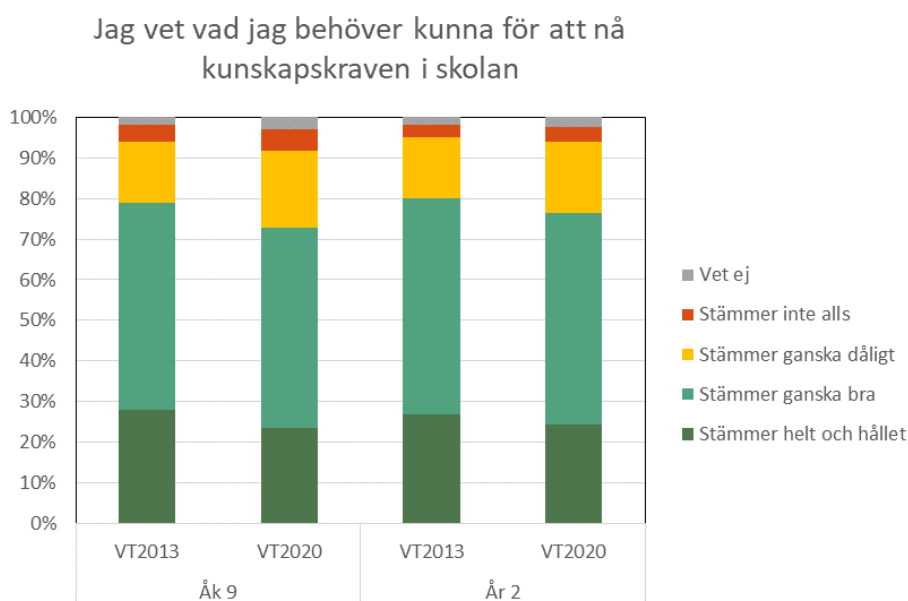
Även om de flesta elever är övertygade om att de kan nå kunskapskraven, är de inte lika säkra på om de vet vad de behöver kunna för att nå dessa.¹⁵ I figur 30 framgår det att medelvärdena för påståendet "Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan" ligger lägre än de för påståendet om att kunna nå kunskapskraven (i figur 28 ovan). Sedan 2013 har medelvärdena sjunkit något, framförallt bland elever i årskurs 9.

¹⁵ Frågan ställs inte till elever i årskurs 5.

Figur 30. Medelvärden för påståendet "Jag vet jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan" VT 2012 - VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 9 respektive gymnasieskolans år 2.

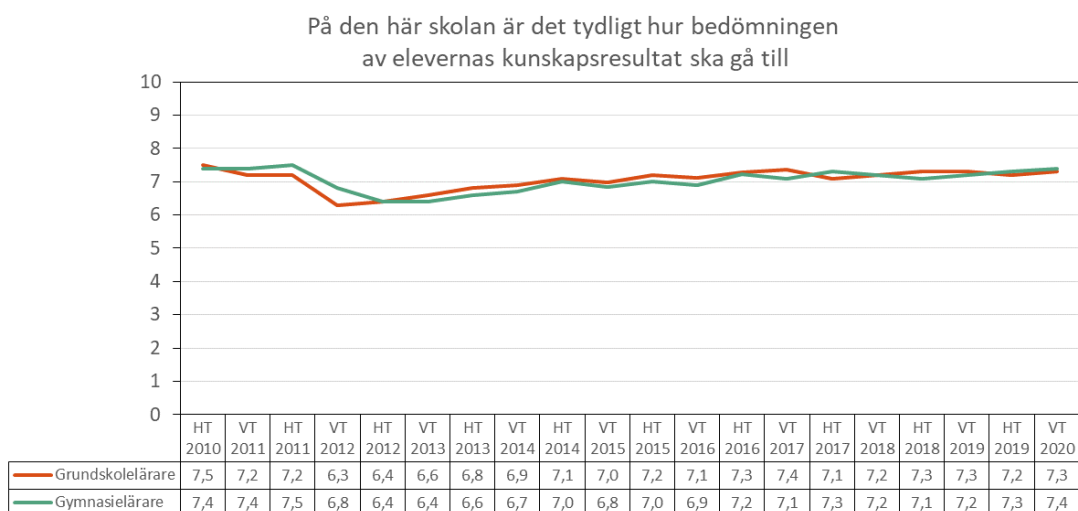
Vårterminen 2020 ansåg drygt en av fem elever att de inte visste vad de behöver kunna – 24 procent i årskurs 9 och 21 procent i gymnasiet år 2 (röda/gula fält i figur 31). Det är något fler jämfört med vårterminen 2013, då motsvarande andelar var 19 respektive 18 procent.

Figur 31. Svartsfördelning för påståendet "Jag vet jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan" VT 2012 och VT 2020. Elever i grundskolans årskurs 9 respektive gymnasieskolans år 2.

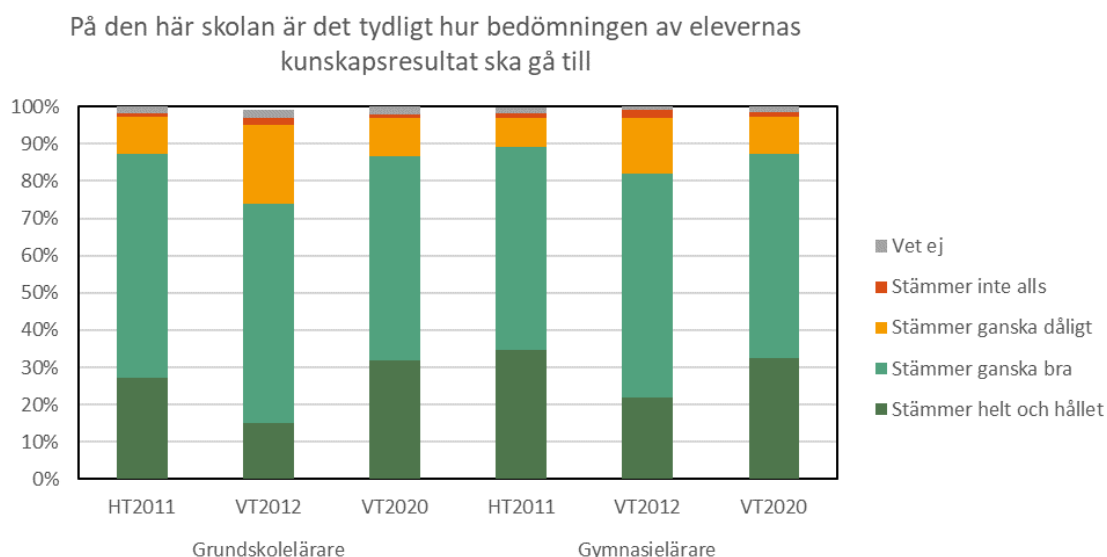
Allt tydligare för lärare hur bedömningar ska gå till

I Skolenkäten mäter vi lärares uppfattningar om bedömning och betygsättning bl.a. genom påståendet "På den här skolan är det tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat ska gå till". Figuren nedan (figur 32) redovisar hur medelvärdet för detta påstående har förändrats mellan höstterminen 2010 och vårterminen 2020. Överlag är medelvärdet högt, vilket visar att lärare ofta anser att det är tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat ska gå till.

Figur 32. Medelvärden för påståendet "På den här skolan är det tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat ska gå till" HT 2010 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

I samband med införandet av den nya läroplanen (Lgr 11) under läsåret 2011/2012 infördes en ny betygsskala som utgår från preciserade kunskapskrav, något som för lärarna innebar ett förändrat tillvägagångssätt att bedöma eleverna. Detta kan troligtvis förklara den försämringen som skedde mellan höstterminen 2011 och vårterminen 2012. Andelen som instämde helt och hållet med påståendet sjönk från 27 procent till 15 procent för lärare i grundskola under denna period, och från 35 procent till 22 procent för lärare i gymnasieskola (figur 33). Däremot kan vi se att en förbättring har skett i stadig takt åren efter med ett medelvärde som ligger på samma nivå som det gjorde innan den nya läroplanen infördes. Vårterminen 2020 instämde ungefär en av tre av både lärare i grundskola och gymnasieskola helt och hållet.

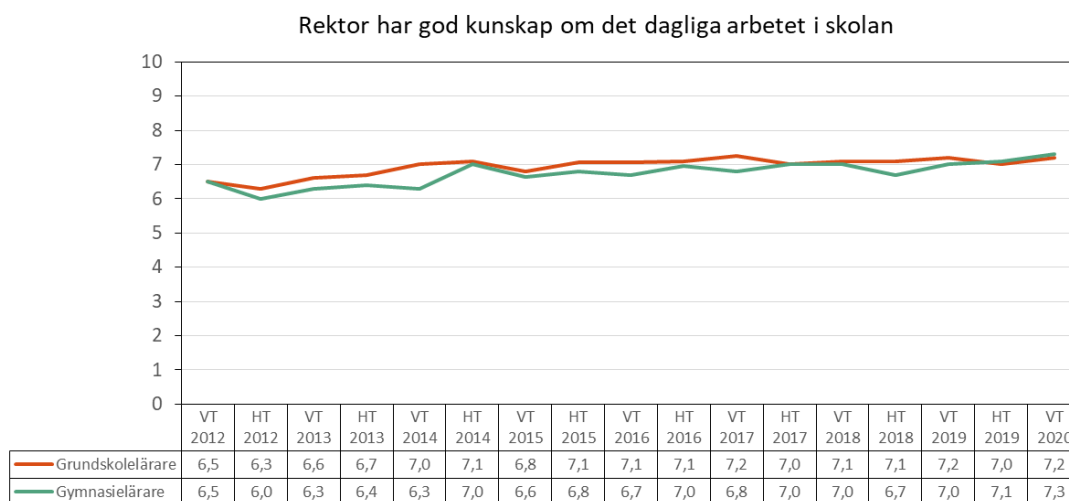
Figur 33. Svartsfördelning för påståendet "På den här skolan är det tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsresultat ska gå till" HT 2011, VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Det pedagogiska ledarskapet

Rektors pedagogiska ledarskap är en central del i arbetet med att skapa en bra skola. Det pedagogiska ledarskapet handlar om att leda skolans arbete och ta ansvar för en god måluppfyllelse i relation till de nationella målen i skolan och möjliggöra att varje elev når så långt som möjligt i sitt lärande och sin utveckling. Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Vidare beslutar rektor om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Detta förutsätter att rektor har kännedom om det dagliga arbetet i skolan. Som skolans pedagogiska ledare är det också viktigt med förmåga att driva frågor som har betydelse för elevernas resultat.

Allt fler anser att rektor har kunskap om och tar ansvar för skolan

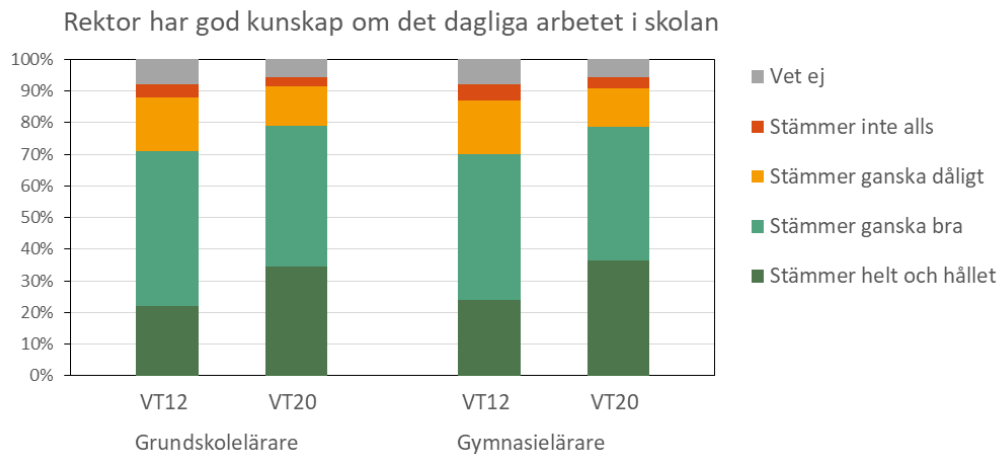
Sedan vårterminen 2012 har lärare i grund- respektive gymnasieskolan fått svara på påståendet "Rektor har god kunskap om det dagliga arbetet i skolan". De allt högre medelvärdena visar att svaren blivit allt mer positiva med åren och att svaren från gymnasielärarna numera ligger på samma nivå som de från grundskolelärarna från att tidigare varit något mer kritiska (figur 34).

Figur 34. Medelvärden för påståendet "Rektor har god kunskap om det dagliga arbetet i skolan" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

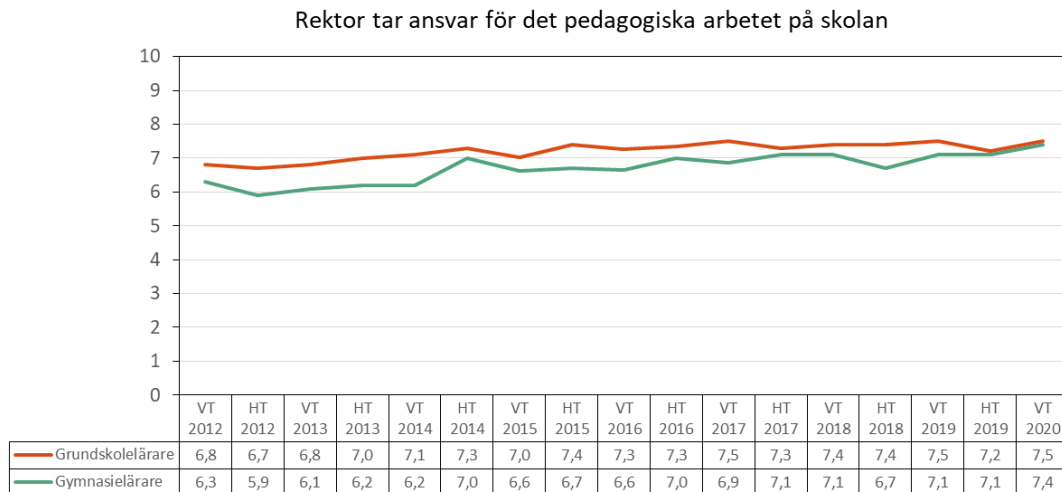
Vårterminen 2012 instämde 70 procent av gymnasielärarna i att rektor har god kunskap om det dagliga arbetet i skolan mot 79 procent vårterminen 2020 (figur 35). Motsvarande andelar bland grundskolelärare är 71 och 79 procent.¹⁶

¹⁶ Det högre medelvärdet 2020 bland gymnasielärare, trots en något lägre andel som instämmer, beror på att andelen som svarar att påståendet stämmer helt och hållet är större, 37 mot 34 procent bland grundskolelärare.

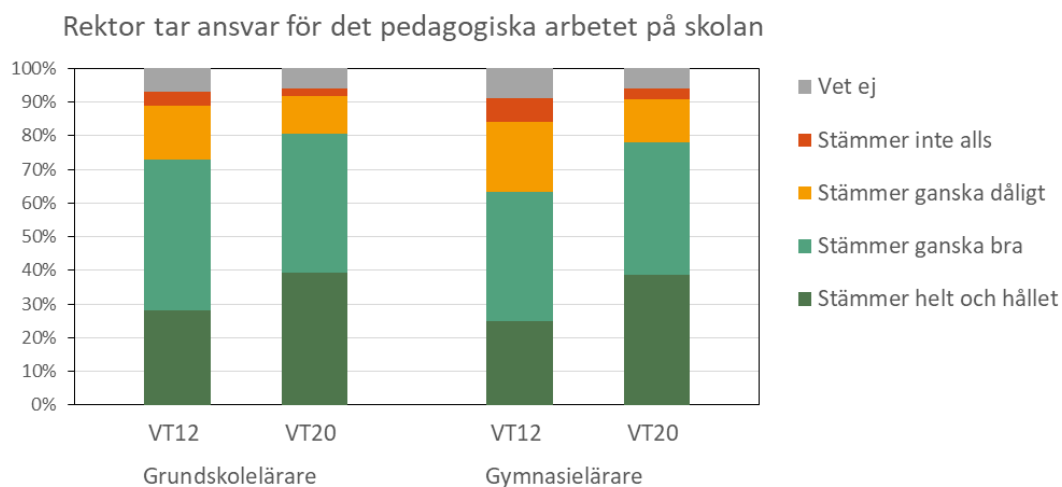
Figur 35. Svartsfördelning för påståendet "Rektor har god kunskap om det dagliga arbetet i skolan" VT 2014 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

En liknande utveckling som vi ser för rektors kunskap om det dagliga arbetet framträder också vid frågan om lärarna upplever att rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet på skolan. Även här är det framförallt gymnasielärarna svarar alltmer positivt (figur 36).

Figur 36. Medelvärden för påståendet "Rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet på skolan" VT 2012 - VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Andelen gymnasielärare som instämde i att rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet var 64 procent vårterminen 2012, en andel som hade ökat till 78 procent vårterminen 2020 (figur 37). Motsvarande andelar bland grundskolelärare är 73 och 81 procent.

Figur 37. Svartsfördelning för påståendet ”Rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet på skolan”. VT 2012 och VT 2020. Lärare i grund- respektive gymnasieskolan.

Förutom att rektors pedagogiska ledarskap får allt mer positiva svar, har detsamma skett för svaren kring rektors ansvar för utveckling av utbildningen och rutiner på skolan. Den tydligaste förändringen visas i hur gymnasielärare svarar på ”Rektor ser till att utvärdering av elevernas kunskapsutveckling ligger till grund för utveckling av utbildningen”. Vårterminen 2013, då frågan tillkom, instämde 49 procent av gymnasielärarna i påståendet mot 68 procent vårterminen 2020.

Metodbeskrivning

Resultatredovisning – medelvärde och svarsandelar

Samtliga enkätversioner är uppbyggda av frågor i formen av påståenden vilka besvaras utifrån en fyrgradig skala med svarsalternativen 1) stämmer helt och hållet, 2) stämmer ganska bra, 3) stämmer ganska dåligt och 4) stämmer inte alls samt möjligheten att svara 5) vet ej.¹⁷

I de figurer som redovisar utveckling över tid används påståendets ”medelvärde” vilket beräknas genom att de olika svarsalternativen tilldelas ett värde (Tabell 1)

Svarsalternativ	Värde i beräkningen av index
1. Stämmer helt och hållet	10,00
2. Stämmer ganska bra	6,67
3. Stämmer ganska dåligt	3,33
4. Stämmer inte alls	0,00
5. Vet ej	Exkluderas från beräkningarna

Tabell 1. Svarsalternativ och värden vid beräkning av påståendets medelvärde.

Medelvärdet, som kan variera mellan 0 till 10, är summan av värdena i den aktuella redovisningsgruppen dividerat med antalet personer i gruppen. Notera att ett medelvärde i regel inte kan översättas till en viss svarsfördelning eftersom olika fördelningar kan ge samma medelvärde.¹⁸

De flesta påståendena är formulerade så att svaret ”Stämmer helt och hållet” är det mest positiva alternativet i betydelse att något är bra. Det finns emellertid ett fåtal påståenden som är negativt riktade, som ”På den här skolan finns det elever som jag är rädd för”. När medelvärdet beräknas för de negativt riktade påståendena kastas värdena om så att ”Stämmer helt och hållet” får värdet 0. Det betyder att ett högt medelvärde alltid innebär något bra.

Medelvärdet används för att skapa överblick och sammanfatta resultaten. I förekommande fall kompletteras dessa diagram med en redovisning av svarsandelar, det vill säga hur stor andel i procent som angett de olika svarsalternativen.

Vid redovisningen av andelar sker ibland en dikotomisering av svaren. Kategorin *instämmer* bildas av svarsalternativen ”stämmer helt och hållet” och ”stämmer ganska bra”, medan kategorin *instämmer inte* bildas av svarsalternativen ”stämmer ganska dåligt” och ”stämmer inte alls”. Ibland används även uttrycken *positiva* respektive *negativa svar* för att beskriva denna indelning.

¹⁷ Det finns även ett fåtal frågor som besvaras med ja och nej samt bakgrundsfrågor om kön (elever och personal) samt årskurs (vårdnadshavare).

¹⁸ Exempelvis blir medelvärdet 5 då svarsfördelningen är 25 % stämmer helt och hållet, 25 % stämmer ganska bra, 25 % Mitt barn får den hjälp som han/hon behöver för att kunna följa med i undervisningen stämmer ganska dåligt och 25 % stämmer inte alls, likaså vid fördelningen 50 % stämmer helt och 50 % stämmer inte alls

Skolenkätens respondentgrupper har delvis förändrats över tid, vilket redovisas i tabellen nedan.

	HT 2010- VT 2011	HT 2011	VT 2012	HT 2012 – VT 2020
Elever	Åk 5	Åk 5	Åk 5	Åk 5
	Åk 9	Åk 9	Åk 9	Åk 9
	Gy år 3	Gy år 3	Gy år 2	Gy år 2
Pedagogisk personal	Grundskolan	Grundskolan	Grundskolan	Grundskolan
	Gymnasieskolan	Gymnasieskolan	Gymnasieskolan	Gymnasieskolan
Vårdnadshavare	Åk 5 och 9	Grundskolan	Grundskolan	Grundskolan
			Grundsärskolan	Grundsärskolan
			Förskoleklass	

Genomsnittligt antal svar och svarsfrekvenser för Skolenkäten 2010-2020, redovisas i tabellen nedan.

Respondentgrupp		Totalt antal svar 2010-2020	Genomsnittligt antal svar per enkätomgång 2010-2014	Genomsnittligt antal svar per enkätomgång 2015-2020	Genomsnittlig svarsfrekvens 2010-2014	Genomsnittlig svarsfrekvens 2015-2020*
Elever	åk 5	364 719	9 068	25 737	89 %	91 %
	åk 9	311 278	7 936	21 805	77 %	81 %
	gy år 2/3	303 218	8 078	20 955	70 %	79 %
Pedagogisk personal	grundskola	246 214	6 843	16 784	73 %	72 %
	gymnasieskola	92 130	2 746	6 129	73 %	74 %
Vårdnadshavare	förskoleklass	135 461	2 720	11 078	-	39 %
	grundskola	1 021 577	17 854	78 263	-	31 %
	grundsärskola	8 359	197	652	-	27 %
Totalt		2 482 956	54 166 (m)	181 405 (m)		

*När det gäller vårdnadshavare kan svarsfrekvensen endast uppskattas. Läs mer på Skolinspektionens webbplats: <https://www.skolinspektionen.se/rad-och-vagledning/fragor-och-svar/skolenkaten/>